

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРБИЦА 2014-2020 г.

СЕПТЕМВРИ 2013 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ	
1. Анализ на икономическото и социално развитие.....	6
1.1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика	6
1.1.1. Географски характеристики, местоположение и граници.....	6
1.1.2. Териториални и поземлени ресурси	7
1.2. Природно - ресурсен потенциал	8
1.2.1. Релеф, климат, води, почви и полезни изкопаеми.....	8
1.2.2. Защитени зони, природни забележителности и биоразнообразие.....	8
1.3. Културно-историческо наследство.....	10
1.3.1. Историческо развитие на общината.....	10
1.3.2. Културно-историческо наследство и паметници на културата	10
1.4. Селищна система и урбанизация.....	11
1.4.1. Селищна система	11
1.4.2. Общи характеристики на малките населени места в общината	13
1.4.3. Жилищен фонд, домакинства и семейства.....	16
1.5. Развитие на човешките ресурси и социалната сфера.....	17
1.5.1. Демографска характеристика	17
1.5.2. Пазар на труда – заетост и безработица	20
1.5.3. Образование.....	22
1.5.4. Здравеопазване.....	23
1.5.5. Социални дейности, услуги и социално включване.....	24
1.5.6. Култура и културни дейности.....	26
1.5.7. Младежки дейности и спорт.....	27
1.6. Икономическо развитие.....	28
1.6.1. Състояние на местната икономика, тенденции, конкурентоспособност и предприемачество.....	28
1.6.2. Промисленост	30
1.6.3. Селско стопанство	30
1.6.4. Горско стопанство	31
1.6.5. Туризъм.....	32

1.7. Техническа инфраструктура – свързаност и достъпност на територията на община Върбица	33
1.7.1. Транспортно-комуникационна система.....	33
1.7.2. Водоснабдяване и канализация	34
1.7.3. Енергийни мрежи, ВЕИ и енергийна ефективност	36
1.7.4. Електронно-съобщителна система	36
1.8. Опазване на околната среда – екологично състояние и рискове.....	37
1.8.1. Състояние на води, въздух, почви, шум, радиация.....	37
1.8.2. Дейности по управление на отпадъците.....	38
1.9. Административен и финансов капацитет на Община Върбица	40
1.9.1 Административен капацитет и структура на общинската администрация.....	40
1.9.2. Общински бюджет и финансов капацитет	41
2. Обобщен SWOT анализ.....	42
II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	
1. Стратегия – визия, цели и приоритети за развитие на община Върбица за периода 2014 – 2020 г.	44
1.1. Визия и стратегически цели за развитие на общината.....	49
1.2. Приоритети, специфични цели и мерки.....	51
III. Индикативна финансова таблица.....	60
IV. Система от индикатори и действия за наблюдение и оценка.....	63
V. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	71
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ.....	73
ПРИЛОЖЕНИЯ:	
1. Програма за реализация на Общински план за развитие на община Върбица 2014-2020 г.	
2. Предварителната оценка на Общински план за развитие на община Върбица 2014-2020 г.	

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Върбица за периода 2014–2020 г. (ОПР) е водещ средносрочен стратегически и програмен документ, който очертава целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано местно развитие, като отчита специфичните характеристики, възможности, ресурси и потенциал на общината.

Планът е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие (ЗРР), Правилника за неговото прилагане (ППЗРР) и Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020) одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Планът е изготвен на база актуалното социално-икономическо състояние и потенциал на общината и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз (ЕС) и националните цели и приоритети за регионално развитие. Документът е съобразен с постановките на: Областната стратегия за развитие на област Шумен 2014-2020 г.; Регионалният план за развитие на Североизточен район за периода 2014-2020 г.; Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и тези, заложи в Националната програма за развитие „България 2020“. В по-широк контекст, общинският план отчита приоритетите и целите на Стратегията „Европа 2020“ и се съобразява с еволюцията на кохезионната политика на ЕС и трите нови приоритета за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В процеса на разработване са отчетени и хоризонталните приоритети на регионалната политика – устойчиво развитие, равни възможности и социално включване.

Хоризонтът на Общинския план за развитие е 7-годишен и съвпада с периода на действие на Областната стратегия за развитие на област Шумен, Регионалният план за развитие на Североизточния район и с периода на програмиране на помощта от Европейските фондове. Освен хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е постигнато и по отношение на методите за управление, наблюдение, оценка, а също и при изготвянето на индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и изпълнението на ОПР.

Документът е съобразен с нормативната и институционална среда за неговото прилагане, изпълнение, наблюдение и оценка. Използването на интегрирания подход за планиране наложи целите и приоритетите на общинския план за развитие като стратегически документ да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното пространствено развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове и схеми за развитие на територията на общината.

Основни задачи на плана за развитие на община Върбица за периода 2014-2020 г.:

- Да направи задълбочен анализ на състоянието, процесите и тенденциите в общината във всички сфери, като по някои важни показатели се направи съпоставка със съседни общини, областта и страната.
- Да осигури приемственост в генералната политика за развитие на общината по основни приоритети и цели и съгласуване и интегриране с всички действащи програмни и стратегически документи на Община Върбица.
- Да отрази желанието и виждането на населението, местния бизнес и административни структури, относно бъдещето на община Върбица в дългосрочен аспект и как те си я представят в края на този стратегически период /визия за 2020 год./
- Да очертае реалистична стратегия, развита в стратегически цели и основни приоритетни направления, специфични цели и мерки за постигане на целите.
- Да набележи конкретните дейности и проекти за периода 2014-2020 година, чрез които ще се реализира плана, както и институционалното му и финансовото осигуряване.

- Да спомогне за интегриране на всички заинтересовани местни страни в изпълнението на плана и послужи за мобилизиране и ефективно използване на собствените ресурси, както и за привличане на външни национални и международни ресурси в подкрепа осъществяването на набелязаните цели, мерки и дейности.

При разработването на ОПР са използвани следните методи:

- **Наблюдение** – извършено при посещения на място и в Интернет.
- **Проучване** – проучване на документи и получаване на директна информация от различни дирекции и отдели в Общината, писма за получаване на данни до различни институции, изследване на опит, познания, мнения и събиране на предложения чрез въпросници и анкети и др.
- **Описание** – създаване на писмени документи.
- **Анализ и Синтез** – анализиране на базовата входяща информация и данни и обобщаване на резултатите.
- **Оценка** – оценка на социално-икономическото състояние и степен на развитие на общината, оценка на възможностите за постигане на заложените цели, оценка на необходимите материални, човешки и финансови ресурси за изпълнение на плана.
- **Сравнение** – сравняване на цифрови данните, факти, показатели и резултати от проучването и наблюдението и на тяхна база изводи и формулировки в плана.
- **Работа в екип** – разпределение на задачите по експерти и съгласуване действията на екипа за изготвяне на ОПР с Общинската администрация на Върбица.
- **SWOT анализ** – анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на Общинския план за развитие на община Върбица до 2020 г.
- **Индексен метод** - сравняване равнището на даден статистически показател към момента и неговото равнище в минал период или към равнище на минало време, прието за база.
- **Графични методи** – за изобразяване на резултатите, фактите и тенденциите, са използвани геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината. ОПР съдържа цветни таблици, графики, фигури, диаграми и схеми.

Основните източници на данни и информация за разработването на ОПР са:

1. Общински план за развитие на община Върбица 2007-2013 г.;
2. Междинна оценка за изпълнение на ОПР на Върбица 2007-2013 г.
3. Областна стратегия за развитие на област Шумен 2014-2020 г.;
4. Официални статистически данни от Териториално статистическо бюро – Шумен, Бюрото по труда, Областна и Общинска служби по земеделие, Разплащателна агенция на ДФЗ – Шумен, РИОСВ, РЗИ – Шумен и др. институции;
5. Официални справки и информация от Общинска администрация Върбица;
6. Анкети на граждани, общински служители и кметове на малки населени места;
7. ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
8. Интернет сайтове на Общинска администрация – Върбица, Структурните фондове на ЕС в България, НСИ, Агенция по заетостта, Оперативни програми и др.

ОПР обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към общия стремеж за по-висок стандарт и доходи на хората в община Върбица, по-добра жизнена среда и качество на живот.

Общинският план за развитие на община Върбица 2014-2020 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът е разработен от експертен екип на Сдружение „Инвест център БГ” – гр. Шумен, с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа, проведени обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

1. Анализ на икономическото и социално развитие

1.1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика

1.1.1. Географски характеристики, местоположение и граници

Община Върбица е разположена в Североизточна България и е включена в териториалните граници на област Шумен.

Територията на общината е 456,803 кв. км. и заема 13,5% от територията на област Шумен и 3,15% от територията на Североизточен район (СИР, NUTS 2).

Географското ѝ положение е на раздела между Северна и Южна България и попада в Старопланинската област, Предбалкана и Герловския район. Върбица е разположена по северните склонове на главната Старопланинска верига и Котленско-камчийския район в близост до река Камчия и язовир „Тича“.

На североизток община Върбица граничи с община Велики Преслав, на изток с община Смядово, на югоизток с община Сунгурларе, област Бургас, а на югозапад с община Котел, област Сливен. От запад и северозапад граничи съответно с общините Омуртаг и Търговище.

Фиг. 1: Карта на област Шумен

Община Върбица има сравнително неблагоприятно, периферно географско положение поради липсата на главни пътни артерии, състоянието на Върбишки проход, който е затворен и отдалечеността от големи административни и промишлени центрове.

Таблица 1: Разстояния в километри от Върбица до някои големи градове в България

Шумен	Варна	Бургас	Русе	Пловдив	София
54	141	136	144	263	329

Източник: Интернет - <http://bgmaps.com/>

Административния център гр. Върбица е разположен на 54 км от областния град Шумен, на 141 км от голямото морско пристанище и летище – Варна, на 144 км от пристанището на Дунав – Русе и на 329 км от столицата на България - София.

Урбанистичната структура на общината се състои от 16 населени места - град Върбица и селата: Божурово, Бяла река, Иваново, Коневе, Крайгорци, Кьолмен, Ловец, Маломир, Менгишево, Методиево, Нова Бяла река, Станянци, Сушина, Тушовица и Чернооково.

Община Върбица е една от 10-те общини в област Шумен. Тя е на второ място по територия и на пето място по население сред общините в областта.

Във Върбица живее 5,8% от населението на област Шумен и едва 1.08% от населението на СИР (10 391 души към 01.02.2011 г.). Най-голяма е концентрацията на населението в общините Шумен и Нови пазар – 61% от общия брой жители на областта. Най-малката община в областта по територия е Венец 222,6 кв. км, а по население Никола Козлево – 6 100 души. Най-голяма по територия и население е община Шумен. (Таблица 2)

Таблица 2: Основни данни за община Върбица и останалите общини в област Шумен

Район, област, община	Територия кв. км	Население брой 01.02.2011 г.	Гъстота на населението за 2011 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
България	111 001.9	7 364 570	66.35	5 304	253	5 051
Североизточен район	14 487.4	966 097	66.7	1 306	54	1 252
Област Шумен	3 389.7	180 528	53.26	151	8	143
Велики Преслав	277.6	13 382	48.21	12	1	11
Венец	222.6	7 137	32.06	13	-	13
Върбица	456.8	10 391	22.75	16	1	15
Каолиново	293.5	12 093	41.20	16	1	15
Каспичан	274.4	7 976	29.07	9	2	7
Никола Козлево	264.3	6 100	23.08	11	-	11
Нови пазар	317.6	16 879	53.15	16	1	15
Хитрино	276.7	6 223	22.49	21	-	21
Шумен	652.3	93 649	143.57	27	1	26
Смядово	353.8	6 698	18.93	10	1	9

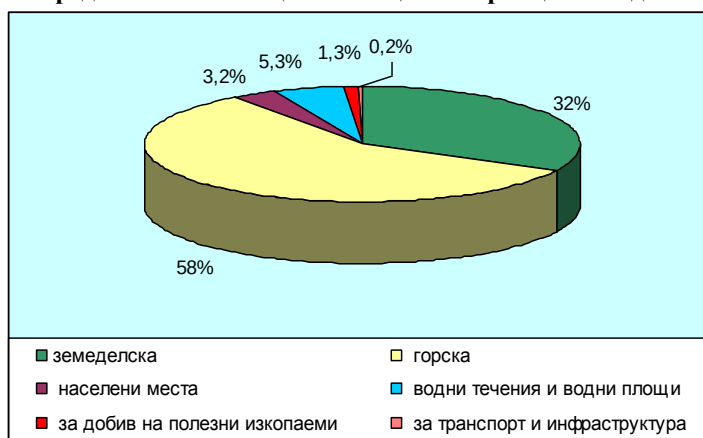
Източници: Национален статистически институт

Средната гъстота на населението в община Върбица (22,75 души на кв. км. за 2011 г.) е по-ниска от средните стойности за област Шумен (53,26), от средната гъстота за страната (66,35) и за СИР (66,7). По брой населени места (16), Върбица се нарежда на трето място в областта заедно с Нови пазар и Каолиново.

1.1.2. Териториални и поземлени ресурси

Около 90% от територията на община Върбица се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на горите – 262 853 дка (58% при средно за страната 33,5%). Около 32% от територията е заета от земеделска земя – 148 402 дка. Обработваемата земеделска земя по официални статистически данни е около 115 188 дка или около 78% от земеделските територии.

Фиг. 2: Разпределение на площта на община Върбица по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Водните течения и водни площи заемат 5,3% от общината. Населените места и другите урбанизирани територии са само 3,2% от общата площ на Върбица (14 667 дка). Най-малък относителен дял съответно 1,3% и 0,2% имат териториите за добив на полезни изкопаеми и за транспорт и инфраструктура.

1.2. Природно - ресурсен потенциал

1.2.1. Релеф, климат, води, почви и полезни изкопаеми

Община Върбица попада в старопланинската област, в предбалкана и Герловския район, по северните склонове на главната старопланинска верига и Котленско-камчийския район. Релефът на общината се характеризира като полупланински.

Климатът е умерено-континентален, което в съчетание с плодородната земя предполага добро развитие на селското стопанство.

На територията на общината е разположен яз.”Тича” с площ 19 000 дка, с височина на язовирната стена около 54,50 м., а котата на преливния ръб е 186 м. Завирения обем на язовира е 311,80 мил.м3. Водата на язовира се използва за водоснабдяване на градовете Шумен, Търговище, Преслав, както и за напоителни цели.

Основните реки, които преминават през територията на общината и се вливат в яз.”Тича” са: р.Тича, р.Герила, р.Елешница и р.Вардун дере.

Освен яз.”Тича” на територията на общината има още около 20 микроязовира, които са разпръснати по цялата територия и заемат площ от 5 до 136 дка и имат локално значение – за напояване и риборазвъждане.

В курортния комплекс, който се намира на 4-5 км от града има два минерални извора, с доказани лечебни свойства при стомашно-чревни и очни заболявания.

В община Върбица разпространение имат светлосивите и сиви горски почви от IV и V категория. На отделни масиви в с. Методиево, Иваново и Маломир на малки участъци има и III категория земеделски имоти. В южната част на землището на общината в района на селата Тушовица, Бяла река, Нова Бяла река, гр.Върбица, Чернооково, Крайгорци, Сушина Ловец имат дял и земите от VII – X категория, площите на които се считат като неподходящи и неефективни за нуждите на селското стопанство. На такива площи земеделското производство не е рентабилно, добивите са много ниски. За тях са подходящи етеричномаслените култури.

По поречието на река Камчия има условия за добив на инертни материали – пясък, баластра. Бреговете на язовир „Тича” предлагат добри условия за почивка, съчетана с чист планински въздух, спортен туризъм, риболов и др.

На територията на община Върбица няма подземни природни богатства с национално значение.

Според обхвата на районите за планиране, регламентиран с Националния план за развитие Върбица е включена в групата на изостаналите селски райони.

1.2.2. Защитени зони, природни забележителности и биоразнообразие

В община Върбица има множество защитени територии, зони и обекти, а именно:

- Съгласно Закона за биологичното разнообразие в екологичната мрежа НАТУРА 2000 са включени следните зони:
 - „Котленска планина” за опазване на дивите птици, с код BG0002029;
 - „Котленска планина” за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, с код BG0000117;
 - „Преславска планина” за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна;
 - „Голяма Камчия” за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, с код BG0000501;
 - „Еко коридор Камчия - Емине” за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, с код BG0000393.
- По Закона за защитените територии:
 - „Момин град”;
 - „Конски кестен”;
 - „Червен божур”.

На територията на общината се намира защитен природен обект – резервата “Момин град” с площ 6,6 ха, който представлява елитна букова гора с височина 28 м., диаметър 52 см.,

средна възраст 160 г., II бонитет. Съгласно Закона за защитените територии той е прехвърлен за стопанисване и охрана към Министерството на околната среда и водите.

Общината разполага със защитена местност от находище с червен божур на площ от 11,5 ха. с висока плътност, образуващо характерно растително съобщество с други видове фигуриращи в приложенията на Закона за биологичното разнообразие и Закона за лечебните растения.

От голямо значение за населението от района на горското стопанство са защитните - водоохранителни, противоерозионни и рекреационни функции на горите. На територията му няма обособени вододайни зони.

Горите и горските комплекси на държавно горско стопанство "Върбица" са основен водосборен басейн за язовир "Тича".

Според зоогеографското райониране на България общината е разположена в предпланинския и част от планинския район на северната зоогеографска област.

Голямото различие в надморските височини, богатата хранителна база предопределят и разнообразието в растителния и животински свят.

Територията на държавно горско стопанство "Върбица" попада в два горскорастителни пояса: долният равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори с подпояс на крайречните и лонгозни гори, подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори и подпояс на хълмисто-предпланинските широколистни гори, и средния планински пояс на горите от бук и иглолистни с подпояс на планинските гори от горун, бук и ела. Горската растителност е представена от три основни групи насаждения: естествени смесени високостеблени насаждения, представляващи основната част от дървесните запаси на лесничейството, съставени предимно то бук, зимен дъб, габър, цер и благуи; изкуствено създадени насаждения главно от бял бор, черен бор и акация; естествени издънкови насаждения от бук, зимен дъб, габър, цер, благуи, келяв габър и др. С единично или по-малко участие в насажденията и от трите основни групи се срещат още явор, ясен, шестил, сребролистна и едролистна липа, турска леска, планински ясен, мъждрян, клен, брекина, череша, трепетлика, а от внесените по изкуствен път – червен дъб, зелена дугласка, смърч, ела, бреза и евроамерикански тополи.

В района на горското стопанство се срещат и следните храстови видове: глог, дрян, обикновена леска, шипка, трънка, бърз, чашкодрян, птиче грозде, смрадлика, аморфа и др. Полухрастите са представени главно от къпината и по-ограничено от малината.

В подпояса на крайречните и лонгозни гори преобладават тополовите и борови култури. Естествената горска растителност в подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори се състои от зимен дъб, бук, цер, благуи, габър, келяв габър, а от изкуствен произход – черен бор, бял бор и акация. В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори преобладават зимендъбовите и буковите чисти и смесени с габър насаждения и бялборови култури. В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела преобладават чистите букови и по-ограничено зимендъбови насаждения.

От представителите на лечебни растения: божур, коприва, горска ягода, лапад, лайка, лавандула, мащерка, самардала, левурда, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт и червен кантарион, глухарче, бръшлян, девесил, овча опашка, мъжка папрат, живовлек, липа, люляк, бодлив залист и др.

Горското стопанство разполага и с Базов разсадник – "Станянци" с площ 9,0 ха. с производство средно около 2 мил.бр. фиданки едногодишни широколистни и двугодишни иглолистни. Семената от иглолистни се доставят чрез ГСС гр. Пловдив, а за производство на широколистни фиданки се ползват собствени семена.

Част от територията на Община Върбица попада в защитена зона „Котленска планина” за опазване на дивите птици от Натура 2000, и включва землищата на селата: Божурово, Бяла река, Винаца, Иваново, Конево, Крайгорци, Кьолмен, Ловец, Маломир, Менгишево, Нова Бяла река, Станянци, Староселка, Сушина, Тушовица, Чернооково и гр. Върбица.

На територията са установени 182 вида птици, от които 51 са включени в Червената книга на България /1985/. От срещаните се видове 81 са от европейско природно значение

/2004/. Като световно застрашени са включени 10 вида, а като застрашени в Европа са 71 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Котленска планина е място от световно значение за гнезденето на „ливадният дърдавец” и едно от най-значимите места в страната от значение за европейския съюз за опазване на видове, гнездящи в голяма численост – „черен щъркел”, „осояд”, „орел змияр”, „малък креслив орел”, „Скален орел”, „малък орел”, „сокол скитник”, „лещарка”, „полубеловратата мухоловка”, „среден пъстър кълвач” и др. През територията на общината преминава най-западната част на черноморския прелетен път Via Pontika. Тук се образува типично място с тесен фронт на миграция, където ежегодно по време на есенна миграция преминават над 3000 грабливи птици. Най-многобройни от тях са осояда, обикновения мишелов, вечерната ветрушка и блатарите. По време на миграция е установен и сивия жерав. През есенно – зимния период язовир „Тича” поддържа значителни количества водолюбиви птици, включително червеногушият гмуркач, големия корморан, зеленоглавата патица и др.

От бозайниците най-срещани са: широкоух прилеп, европейски вълк, видра, дългокрил прилеп, дългоух нощник, остроух нощник, дългопръст нощник, трицветен нощник, голям нощник, средиземноморски подковонос, южен подковонос, голям подковонос, малък подковонос, подковонос на Мехели, лалугер, пъстър пор и др.

От земноводните: жълтокоремна бумка, ивичест смок, пепелянка, обикновена блатна костенурка, шипобедрена костенурка, шипоопашата костенурка, голям гребенест тритон и др.

1.3. Културно-историческо наследство

1.3.1. Историческо развитие на общината

Добрите условия за живот, в този район на предбалкана, са обусловили заселването му още от дълбока древност. Тук са оставили следи редица племена и народи: траки, римляни, славяни и прабългари. Върбица е богата на археологически и културни паметници. Седловината на Върбишкия балкан, с неговите крепости и калдъръмен път, известна сега като Върбишки проход, се споменава под името „Веригава” още през 679 год. от византийските хронисти, и се свързва с победите на хан Аспарух срещу Византия. Той поселил Северите от предната клисура Веригава на изток, за да пазят близките до ромеите места в района.

Находките, както и могилите, които се разкопават и разкриват в района, датират от времето на траките, приблизително от III – IV век преди новата ера.

За произхода и името на гр. Върбица, според едно от предположенията, се счита, че то е дошло от наименованието на старинната средновековна крепост „Урвизион”, която израснала върху развалините на римската крепост Фабрициус, намираща се в местността „Тайдар камък”, където и сега се намират останки от крепостните ѝ стени.

Тук на така нареченото Върбишко градище, разположено на десния бряг на р. „Герила”, близо до вливането ѝ в река „Камчия” е била столицата на славянското племе „севери”, известно под името цига /чика/.

В теснините на обраслия с гори Върбишки проход на 26.07.811 год. става и решителната битка между византийските войски водени от самия император Никифор и българския владетел Хан Крум. Удържаната победа тук в този бой, става едно от най-тежките поражения, които Византия понесла в своята многовековна история.

1.3.2. Културно-историческо наследство и паметници на културата

По информация на Националния институт за недвижимо културно наследство на територията на община Върбица са регистрирани 25 паметници на културата, 3 от които с национално значение. Значимите обекти – национално културно наследство са: Селищна могила над село Иваново и два некрополо в землището на село Ловец.

Културно-исторически забележителности на територията на Община Върбица:

1. Късноантична крепост до Горското стопанство, 3 км югоизточно - с. Бяла река
2. Късноантична крепост "Орлицата", м "Бял град", 2.5 км. южно - гр. Върбица
3. Крепостни съоръжения "Демир капия", 11 км. южно - гр. Върбица

4. Късноантична и средновековна крепост в Стара планина, 15 км. южно - гр. Върбица
5. Крепост - "Завойското поле" в Стара планина, 15 км югозападно - гр. Върбица
6. Римски път, м. "Ненкова чешма", 11 км южно - гр. Върбица
7. Антично градище „Герила град” – 3 км североизточно - гр. Върбица
8. Къща на Васил Тодоров – гр. Върбица
9. Тракийско селище - м. "Унджи", 1 км северозападно - с. Кьолмен
10. Праисторическо и тракийско селище -м."Мал юг", 2км източно - с. Кьолмен
11. Средновековно селище -м."Деленджи орман". 200м северно - с. Кьолмен
12. Некропол от една могила - м."Алънджик", в блока на ТКЗС – с. Ловец
13. Некропол от една могила - м "Мезарлък" – с. Ловец
14. Юртлук чешма - с. Методиево
15. Селищна могила над селото – с. Иваново
16. Късноантична крепост, 4 км южно - с. Тушовица
17. Късноантична крепост Калето/Асарлък тешлъръ - в пр. Каменна крепост/ - 4 км южно-югоизточно от селото, върху гористо стъпало при източния склон на хребета Сакара - североизточен дял на Котленската планина - с. Чернооково
18. Пам.плоча „Върбичани в Опълчението” - гр.Върбица (пл. " Веригава ")
19. Пам.плоча „Участник в Опълчението” – гр. Върбица (ул."Опълченска")
20. Пам.плоча „Участник в Опълчението” – гр. Върбица (ул. "Сеп.въстание")
21. Пам.плоча „Участник в Опълчението” – гр. Върбица (ул. "Баба Тонка")
22. Паметник „Участници в Отечествената война” - с.Конево (В двора на училище)
23. Паметник „Участници в Отечествената война” - с.Бяла река (В центъра на селото)
24. Паметник „Участници в Отечествената война” - с.Тушовица (В двора на училище)
25. Паметник „Участници в Отечествената война” – с. Ловец (В двора на училище)

Част от културното наследство е храм-паметника „Св. Димитър” в гр. Върбица.

Църквата е строена с дарения от християни и мюсюлмани и с пари, изпратени от султана.

Преданията говорят, че през 1854 година турският султан издава ферман за строителството на църква в малкото българско село, но изграждането започва след 1860 година. Век и половина оттогава единствената камбана на храма във Върбица продължава да оглася целия Герловски район.

1.4. Селищна система и урбанизация

1.4.1. Селищна система

Селищната система на община Върбица е добре изградена. В границите на общината са включени 16 населени места - 1 град – административен център - Върбица и 15 села.

Общинският център - гр. Върбица се намира в югоизточната част на територията на общината. На запад от гр. Върбица под балкана са разположени селата Крайгорци, Чернооково, Божурово и Станянци. На север от р. Камчия, която преполовява територията на общината от запад на изток, са разположени селата Менгишево, Конево, Кьолмен, Ловец, Сушина, Иваново и Методиево. На изток от общинския център в подножието на Стара планина са разположени като във верига с.Маломир, Нова Бяла река, Бяла река и Тушовица.

Отстоянието в километри от административния център – гр. Върбица до отделните населени места в общината е следното: Божурово-8,1 км, Бяла река-10,7 км., Иваново-17,2 км., Конево-10,8 км., Крайгорци-11,8 км., Кьолмен-11,3 км., Ловец-13,7 км., Маломир-5,9 км., Менгишево-7,3 км., Методиево-21,5 км., Нова Бяла река-6,8 км., Станянци-5,4 км., Сушина-18,4 км., Тушовица-14,2 км. и Чернооково-9,5 км.

Населението на община Върбица по постоянен адрес бележи слаба тенденция на намаление, но само с 44 души през 2012 г. спрямо 2007 г., като жителите на общинския център гр. Върбица се увеличават с 56 души за същия период. Населението в селата се променя колебливо, в някои има увеличение, а в други намаление. Най-малкото село по население е Кьолмен 115 души, а най-голямото Бяла река – 1772 души.

Таблица 3: Население по постоянен адрес в община Върбица 2007 - 2012 г.

Населени места	2007	2008	2009	2010	2011	2012
с. Божурово	553	545	547	548	554	559
с. Бяла река	1735	1741	1755	1753	1762	1772
гр. Върбица	4189	4206	4196	4197	4226	4245
с. Иваново	555	551	556	554	548	540
с. Конево	434	432	432	426	440	441
с. Крайгорци	346	346	350	341	344	351
с. Кьолмен	119	118	118	116	115	115
с. Ловец	593	586	582	578	590	595
с. Маломир	571	580	583	584	580	579
с. Менгишево	763	758	744	732	729	727
с. Методиево	751	738	729	721	709	706
с. Нова Бяла река	611	606	605	604	593	602
с. Станянци	950	946	942	949	955	960
с. Сушина	449	446	442	438	444	441
с. Тушовица	1165	1144	1126	1118	1106	1113
с. Чернооково	836	838	842	830	826	829
Община Върбица	14619	14581	14549	14489	14521	14575

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

Урбанистичната класификация на селищата е слабо поляризирана - един град-Върбица, 2 голями села – Тушовица, Бяла река (над 1000 жители), 9 средно големи села – Чернооково, Станянци, Нова Бяла река, Методиево, Ментишево, Маломир, Ловец, Иваново, Божурово (500-1000 жители), 3 средни села – Крайгорци, Конево, Сушина (200-500 жители) и само 1 малко село – Кьолмен (100 - 200 жители).

Урбанизираността на територията на общината е 32% градско, спрямо 68% селско население /при 73% за страната в полза на градското/. В община Върбица се наблюдава концентрация на населението по селата.

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Върбица. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там и се занимават със земеделие в лични стопанства. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този при селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и възможностите за трудова реализация. Всички селища разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп, но нямат изградена канализация.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана е върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на селата. По тази причина и поради големия брой населени места, общината има нужда от целево създаване на няколко вторични опорни центъра, различни от град Върбица, които да гарантират балансираното развитие на района в бъдеще.

Отчитайки географското разположение спрямо общинския център, броя на жителите на селата, осигуреността им с обществени и обслужващи функции и други фактори, като естествени вторични пунктове за развитие можем да определим следните 3 опорни центъра:

- *Източен опорен център - с. Бяла река;*
- *Западен опорен център - с. Чернооково;*
- *Северен опорен център – с. Ловец.*

За да се постигне балансирано териториално развитие на община Върбица, в тези села трябва да се инвестира за подобряване на инфраструктурата и развитие на обслужващите функции и услуги, разнообразяване на икономическите дейности, съживяване, създаване на работни места и задържане на младите хора.

Източният опорен център – с. Бяла река обхваща и селата: Тушовица, Нова Бяла река и Маломир.

Западният опорен център - с. Ловец включва селата: Методиево, Иваново, Сушина, Менгишево, Конево и Кьолмен.

Северният опорен център – с. Чернооково обхваща селата: Крайгорци, Божурово и Станянци.

1.4.2. Общи характеристики на малките населени места в общината

Настоящата характеристика е направена в резултат на проведено анкетно проучване сред кметовете и кметски наместници на малките населени места в община Върбица и отразяват реалната ситуация в селата към 2013 г.

с. Иваново е малко китно село намиращо се в подножието на североизточния склон на Стара планина в местност „Герлово”. На главен път по направление на градовете Силистра-Шумен-Ямбол, до един от големите язовири на България - „Тича”. В северозападната част на селото има археологическа могила. На 02 юни „Денят на Ботев” с. Иваново има празник-общоселски събор. В селото живеят различни етноси(българи, турци, роми и др.).

По информация от кмета на селото към 2013 г. реалните жители на Иваново са 537 човека, от които 102 деца под 18 години. В селото има няколко обществени сгради, от които само училището и църквата са в добро състояние. Сградите на Кметството, Целодневната детска градина, Джамята, НЧ „Съзнание 1924 г.” и Здравната служба се нуждаят от частични или основни ремонти. На територията на селото има пет малки магазини за хранителни стоки и две частни къщи за гости, от които едната е отресторирана стара къща.

Инфраструктурата в селото не е в добро състояние. Уличната мрежа като цяло е асфалтирана, но на много места асфалтовата настилка е разрушена. Тротоарната мрежа е частично изградена, но и тя се нуждае от ремонт. Площадът пред кметството е покрит с плочки, които са за цялостна подмяна. Уличното осветление е в добро състояние, но парковото осветление в алеите се нуждае от подмяна на телата.

В цялото село има изградена мрежа за питейна вода с изключение на ул. „В. Пискова”, водеща към ромската махала и гробищния парк. Селото е електрифицирано. Основният поминък е отглеждането на животни в лични стопанства, частична обработка на земеделска земя за нуждите на домакинствата и доходи от пенсии. В селото съществува една фирма за изкупуване на билки и преработка. В месеца един път селото се посещава от социален работник от гр. Върбица. Два пъти седмично има посещения от личен лекар от гр. Върбица, но това не е достатъчно за жителите на двете села Иваново и Методиево. Основни проблеми на селото са липсата на работни места и ниския стандарт на живот.

с. Божурово

Към 2013 г. реалните жители на Божурово са 559 човека, от които 53 деца под 18 години.

Селото разполага с кметство, читалище и здравна служба, които са в добро състояние – сградите на кметството и здравната служба са санирани и обновени. Инфраструктурата се поддържа с допълнително прилагане на инертни материали в уличната мрежа. В Божурово има недостиг на питейна вода и няма канализация. Основните източници на доходи и поминък са животновъдството и обработка на земята. На територията на селото няма функциониращи предприятия. Социалното и здравно обслужване на местното население се осигурява от личен лекар по график.

с. Тушовица

По информация от кмета на селото към 2013 г. реалните жители на Тушовица са 1145 човека, от които 200 деца под 18 години. На 1 км. от селото е началото на язовир „Тича”. На територията на Тушовица съществува една историческа местност „Калето”.

Кметството, здравната служба, читалището и пощата се намират в една сграда. В селото има училище, детска градина и джамия. Към 2013 г. в Тушовица има два магазина, сладкарница. Улиците не са асфалтирани, уличното осветление е подновено, добре поддържано, въпреки че ел. мрежата е стара и често има аварии. В над 50% от улиците дори и до главния път липсват тротоари. Изгражда се нов парк.

Водоснабдяването на селото е осигурено от 15 км водопровод, който е амортизиран и често се получават аварии. Не само в селото, но и в цялата община няма канализация.

Основните източници на доходи и поминък в Тушовица са дърводобив, животновъдство, шивашки предприятия, които се намират в съседни села, има пътуващи за работа до Шумен и до кабелна фабрика, намираща се в Бургаска област /с. Люляково/. На територията на селото има две фирми, занимаващи се с дърводобив/ с около 50-70 работника/ и две фирми за дървообработване /с 5-10 работника/. Социалното и здравно обслужване на жителите на селото се осъществява от две лекарски практики.

Основен проблем на селото е голямата безработица. Възможно е да се развие селски туризъм, поради факта, че в близост има язовир и планина.

с. Крайгорци

Районът е планински с много гори, където преобладават широколистните дървесни видове. През територията на селото минават няколко планински рекички, които водят началото си от многобройни извори и се вливат в река Камчия.

Реалните жители на Крайгорци са 221 човека, от които 43 деца под 18 години.

В селото функционира една обществена сграда на два етажа (бивше читалище), в която се помещават кметството и здравната служба. Сградата е строена 1982 г. и се нуждае от ремонт. Училището е затворено и сградата му се руши. На територията на селото има едно заведение за обществено хранене с магазин. Уличната мрежа и ВиК инфраструктурата са в лошо състояние. Тротоари са изградени само по главната улица - около 200 метра. Няма канализация. Основният поминък на населението в миналото са били животновъдството и отглеждането на тютюн, но в момента не съществуват. В Крайгорци няма предприятия.

Здравното обслужване се извършва от медицински фелдшер, който идва два пъти в седмицата, а социалното от социални работници в гр. Върбица. В селото има две нови сгради и пет санирани. Най-важният проблем на Крайгорци е безработицата, следван от състоянието на уличната мрежа, тротоарите, водопроводната система и благоустройството.

с. Нова бяла река

Реалните жители на Нова бяла река са 602 човека, от които 91 деца под 18 години. Сградите на кметството, в което се намира здравната служба, на основното училище, детската градина и джамията се нуждаят от ремонти. На територията на Нова бяла река има три хранителни магазина, едно кафе и три заведения за хранене. Уличната мрежа е в добро състояние, има нужда от нов тротоар пред кметството и читалището.

Селото разполага с хубав парк, благоустроен площад и детски площадки. ВиК мрежата не е в добро състояние. В с. Нова бяла река има изградени фотоволтаични системи. Основните източници на доходи и поминък в селото са земеделие и животновъдство. В Нова бяла река няма предприятия. Здравното обслужване се осигурява от трима лични лекари. Един социален посещава селото един път месечно. Традиционният събор на селото е на 1 май.

Основен проблем в селото са ниските доходи и лоша инфраструктура.

с. Менгишево

През с. Менгишево преминава река Камчия, в близост е и язовир „Тича”. По информация от кмета на селото към 2013 г. реалните жители на Менгишево са 725 човека, от които 156 деца под 18 години. Селото разполага с кметство, читалище, целодневна детска градина, две джамии, пощенска станция и здравна служба, има и три хранителни магазини. Няма функциониращи предприятия. Инфраструктурата в селото има нужда от обновяване. Улиците и тротоарите са в много лошо състояние, енергийната система се нуждае от цялостна подмяна на жици и стълбове, няма канализация. Основните източници на доходи и поминък в селото са земеделие

и животновъдство (отглеждане на ягоди, тютюн, овце и крави). Здравното обслужване се осъществява в гр. Върбица.

с. Маломир

Към 2013 г. реалните жители на селото са 579 човека, от които 103 деца под 18 години. Селото разполага с кметство, читалище, детска градина и здравна служба. В Маломир има няколко кафенета. Основните източници на доходи и поминък са животновъдство и земеделие. На територията на селото няма функциониращи предприятия. На 24 май селото има празник. Основни проблеми са безработицата и липсата на канализация.

с. Станянци

Реалните жители на Станянци към 2013 г. са 800 човека, от които 150 деца под 18 години. На територията на селото има кметство, целодневна детска градина, здравна служба, джамия. Сградата на кметството се нуждае от саниране. През 2012 г. дограмата на ЦДГ е подменена. В Станянци има едно кафене и три магазина. Инфраструктурата на селото се нуждае от обновяване. Необходимо е асфалтиране на улици и реконструкция на тротоари, подмяна на водопроводната мрежа. Основните източници на доходи и поминък са работа в чужбина и отглеждане на животни. Здравното обслужване се осигурява от един личен лекар, два пъти в седмицата, но не е достатъчно, а социалното от един социален работник, който посещава селото един път месечно. На територията на селото няма функциониращи предприятия. Основни проблеми са безработицата и ниските доходи.

с. Бяла река е разположено между Върбишки и Ришки проход. На територията на селото се намират паметник на освободителите от отечествената война, местност „Елешница” и покрайнините на язовир „Тича”. Към 2013 г. реалните жители на Бяла река са 1772 човека, от които 422 деца под 18 години. Селото разполага с кметство, читалище, целодневна детска градина, начално и основно училище, две джамии и здравна служба. В Бяла река има седем хранителни магазина, един магазин за дрехи, един магазин за рибарски принадлежности, три кафенета и една механа. Инфраструктурата на селото не е в добро състояние и има нужда от подмяна на канализацията за питейна вода, асфалтиране на улиците, ремонт на бордюрите и тротоарите, подмяна на осветителните тела. Основните източници на доходи и поминък са земеделие, животновъдство и дърводобив. На територията на селото има един шивашки цех. Жителите на Бяла река се обслужват от социалния патронаж във Върбица, а хората в нужда имат лични асистенти. През месец август селото има събор. Основни проблеми са безработицата, липсата на канализация и недостига на питейна вода.

с. Ловец се намира на брега на язовир „Тича”. Старото му име е Асанкево. Към 2013 г. реалните жители на Ловец са 520 човека, от които 118 деца под 18 години. Инфраструктурата е добре изградена, но се нуждае от основен ремонт. В Ловец има два търговски обекта, предлагащи хранителни стоки. Електрозахранването на селото не е стабилно, има режим на питейната вода през летния сезон. На територията на Ловец има много вилни имоти на граждани от гр. Шумен, гр. Търговище и гр. Велики Преслав.

Основният поминък на жителите е билкарство и животновъдство. В Ловец няма функциониращи предприятия. В селото няма лекар. Големият процент на безработните лица и лошото състояние на уличната мрежа са основните проблеми на селото.

с. Кьолмен е разположено в местността „Герлово”, до язовир „Тича”. В селото през 1964 г. е намерен Кьолменският надпис създаден от траките.

Реалните жители на Кьолмен са 115 човека, от които 12 деца под 18 години. В селото има кметство, което се нуждае от ремонт на покрива и фасадната част, PVC дограма-прозорци и врати. Улична мрежа е в лошо състояние. Тротоарите се нуждаят от ремонт. Необходим е основен ремонт на водопроводната мрежа и изграждане на канализация. На територията на Кьолмен има един хранителен магазин. Животновъдство и работа в чужбина са основните източници на доход и поминък на жителите на селото. В селото няма предприятия. Медицинското обслужване на населението се осигурява от лекари в гр. Върбица. В Кьолмен няма нови или санирани и обновени сгради през последните 5 години. Основен проблем на селото е безработицата.

с. Чернооково съществува от 1878 г. На няколко км. от селото по планина Балкан се намира пещерата Олуклу пънар. Към 2013 г. реалните жители на селото са 900 човека, от които 170 деца под 18 години. Днес в селото има кметство и здравна служба, които се помещават в стара сграда, която не подлежи на ремонт. Училището е в добро състояние. Детската градина се нуждае от саниране и покрив. В селото има три хранителни магазина и две кафенета. Инфраструктурата е добре изградена, но се нуждае от цялостен ремонт. Основни източници на доход и препитание на жителите са земеделие и строителство. В Чернооково няма функциониращи предприятия. Социалното и здравно обслужване в селото е слабо осигурено. За последните 5 години има две санирани и обновени частни сгради. Празникът на селото е 1 на юни. Безработицата е основен проблем в Чернооково.

с. Сушина е разположено в близост до язовир „Тича”. По информация от кмета на селото към 2013 г. реалните жители на Сушина са 430 човека, от които 60 деца под 18 години. В селото има кметство, детска градина, училище, което е закрито. Читалището се използва само за тържества. Здравната служба не функционира. На територията на Сушина има два хранителни магазина, къща за гости и бунгала покрай язовир „Тича”. Уличното осветление се поддържа от община Върбица. Тротоарите, зелените площи, детската площадка и парка се поддържат от работници по ОП „РЧР” – Агенция по заетостта, назначени от община Върбица. Повечето мъже от селото работят в гр. Шумен в „Автомобилисти Черно Море”. През лятото някои хората работят сезонна работа в селското стопанство в други села, а други са в чужбина. В селото няма предприятия. Социалното и здравното обслужване на жителите се осъществява в общинския център – гр. Върбица. Преди три години е построена една къща за гости в селото. Основните проблеми са безработицата, здравно и социалното обслужване.

с. Методиево

Към 2013 г. реалните жители на селото са 558 човека, от които 71 деца под 18 години. Публичните сгради не функционират. На територията на Методиево има два хранителни магазина. Инфраструктурата е в лошо състояние. Животновъдството и работа в чужбина са основните източници на доход и поминък на жителите на селото. Няма функциониращи предприятия. През последните 5 години в селото няма нови или санирани и обновени сгради. Социалното и здравно обслужване на жителите не е добре осигурено. Безработицата, ниските доходи и лошата инфраструктура са основни проблеми на селото.

с. Конево е разположено в близост до язовир „Тича”. До 1934 г. името на селото е било Бекирлие. Жителите на Конево са 423 човека, от които 80 деца под 18 години. В селото има кметство, детска градина, начално училище, което е закрито, джамия и здравна служба. Селото се обслужва от два хранителни магазина. Уличната мрежа е в окаяно състояние, уличното осветление е добро, водоснабдяването подлежи на подмяна, електрическата мрежа се нуждае от основен ремонт, в селото няма канализация. Основният поминък на жителите на Конево е растениевъдство и животновъдство. В селото няма функциониращи предприятия. Здравното и социалното обслужване на жителите се осигурява в административния център -гр. Върбица. През последните 5 години в селото има три санирани сгради. Основните проблеми на селото са безработицата и ниският стандарт на живот.

1.4.3. Жилищен фонд, домакинства и семейства

По данни на НСИ от преброяването към 01.02.2011 г. жилищните сгради в община Върбица са 4049, а общият брой жилища е 4664. Полезната жилищна площ в общината е 217 745 кв.м. Около 75% от жилищните сгради (3042 броя) са постоянно обитавани, 1007 са необитавани и/или се обитават сезонно. Централно водоснабдени са 96% от жилищните сгради във Върбица. Собствен водоизточник ползват само 0,4% от сградите, 1% имат и централно водоснабдяване и собствен водоизточник, а 2,6% не са водоснабдени.

С обществена канализация са свързани 1% от обитаваните жилища във Враца, 20% са свързани с избени ями, 16% ползват септични ями, а 55% попивни ями. В 8% от жилищните сгради няма никакъв достъп до канализация и/или ями.

По показателя на НСИ „Осигуреност на обитаваните жилища с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет”, данните за община Върбица са следните:

- Кабелна телевизия има в 664 жилища и достъп имат 2003 лица;
- Сателитна антена е поставена на 2083 жилища и достъп имат 6399 лица;
- Компютри има в 716 от жилищата и осигуреността е за 2718 лица;
- Достъп до Интернет имат 572 жилища и съответно 2126 лица.

Таблица 4: Жилищни сгради по период на построяване във Върбица

Общо	До края на 1949 г.	1950 – 1959 г.	1960 – 1969 г.	1970 – 1979 г.	1980 – 1989 г.	1990 – 1999 г.	2000 – 2011 г.
4049	1130	672	853	509	627	150	108

Национален статистически институт

Значителна част от сградния фонд (78%) е построен преди 1980 година. Около 46% от сградите във Върбица са масивни, 0,6% са стоманобетонни, а останалите са с друг вид конструкция.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в 16-те населени места на общината има 3705 домакинства и 3122 семейства, като средният брой членове на едно домакинство или семейство е около 2,8 човека. Едночленните домакинства са 829. В 2867 домакинства живеят повече от едно семейство на родствени лица.

Домакинствата-семейства в община Върбица са 2324. В 38% от семействата няма деца до 18 години, в 32% имат само едно дете, в 25% - две деца и едва в 5% - три и повече деца. В 15% от семействата, в които има деца те се отглеждат само от единия родител.

1.5. Развитие на човешките ресурси и социалната сфера

1.5.1. Демографска характеристика

Динамиката на населението в община Върбица през последните години показва трайна, но все още слаба тенденция на намаление (с около 3,4% за последните 6 години) или с 367 души през 2012 спрямо 2007 г.

По официални статистически данни от последното преброяване към 01.02.2011 г. населението на Върбица е 10 391 души, а към 2012 г. намалява на 10 291 души.

По прогнозни данни на НСИ ако се запазят тенденциите, населението на Върбица до 2030 г. ще намалее на 8 600 души, а през 2060 г. ще е около 6 500.

Таблица 5: Население в община Върбица по пол и местоживеење 2007 - 2012 г.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всичко	10658	10601	10492	10318	10349	10291
Мъже	5250	5231	5170	5092	5218	5200
Жени	5408	5370	5322	5226	5131	5091
В градовете	3591	3602	3585	3560	3327	3314
В селата	7067	6999	6907	6758	7022	6977

Източник: Национален статистически институт

По признака пол структурата на населението е балансирана. През 2012 г. в общината живеят 10291 души, 51% от които мъже. Жените през 2012 г. са само със 109 по-малко от мъжете. Градското население е 32%, а в селата живеят 68% или 6977 души от жителите на община Върбица.

Таблица 6: Население под, в и над трудоспособна възраст по местоживеење и пол към 01.02.2011 г.

	Общо			Град			Село		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	10 391	5 235	5 156	3 325	1 637	1 688	7 066	3 598	3 468

Под трудоспособна ¹	1 960	1 010	950	758	374	384	1 202	636	566
В трудоспособна ²	6 498	3 502	2 996	2 111	1 116	995	4 387	2 386	2 001
Над трудоспособна ³	1 933	723	1 210	456	147	309	1 477	576	901

Източник: Национален статистически институт

През 2011 г. под трудоспособна възраст е 19% от населението на община Върбица. Възрастните над трудоспособна възраст са 1933 души или 19% от населението. Около 62% е делът на населението в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 7: Население в община Върбица по възрастови групи към 01.02.2011 г. (брой)

	Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70+
Общо	10391	1232	1257	1404	1538	1425	1425	1168	942
Мъже	5235	646	634	736	820	783	716	490	410
Жени	5156	586	623	668	718	642	709	678	532

Източник: Териториално статистическо бюро - Шумен

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години – 43%. Възрастните на 60 и повече години са 20% от населението, а децата и младежите до 29 години - 37%. В община Върбица все още не се е проявила типичната за повечето български общини тенденция на застаряване на населението.

Икономически активните лица в община Върбица са 37% или 3 132 души от населението на 15 и повече навършени години по данни от последното преброяване. От икономически активните заети са 2 024 лица, останалите са безработни, които активно търсят работа. Пенсионерите в община Върбица са 2 225 души или 26% от населението.

По признака юридическо семейно положение, данните на НСИ сочат, че 41% от населението на община Върбица (4 307 души) са семейни – женени/омъжени, около 2% са разведени (212 души), близо 9% са със статут на вдовец или вдовица.

Несемейните са 47% от населението, като се приспадне групата на децата и младежите до 19 години, делът на несемейните хора в община Върбица е 23% от общото население. Резултатите от Преброяване 2011 г. сочат, че 15% от населението живее в условия на съжителство без брак. Това са около 32% от юридически несемейните лица, като повече от половината от тях (66%) са във възрастовата група между 20 и 39 години.

Таблица 8: Население на 7 и повече години в община Върбица по образование към 01.02.2011г.

Община, Местоживее	Общо	Висше образование	Средно образование	Основно образование	Начално образование	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете
Върбица	9513	348	2109	3994	2069	742	233	18
В града	2980	124	552	1076	838	288	94	8
В селата	6533	224	1557	2918	1231	454	139	10

Източник: Национален статистически институт

Данните в Таблица 8 показват, че 64% от населението на община Върбица на 7 и повече години е със средно или основно образование. Със средно образование са 2 109 души, а с основно 3 994. Начално образование имат 22% от жителите на общината, с незавършено начално са 7%, а 233 души никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни. Броят на висшистите в общината е 348 или около 4% от населението. В град Върбица живеят 124 лица с висше образование, а в селата 224.

¹ Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.² В трудоспособна възраст - жени от 16 до 59 и мъже от 16 до 62 навършени години.³ Над трудоспособна възраст - жени на 60 и повече навършени години и мъже на 63 и повече навършени години.

Таблица 9: Население по етнос в община Върбица към 01.02.2011 г. (брой)

	Общо	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределя	Непоказано
Общо	10391	919	5597	2434	675	220	546
Мъже	5235	443	2835	1225	339	116	277
Жени	5156	476	2762	1209	336	104	269

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

Около 54% от населението на община Върбица към 01.02.2011 г. е от турския етнос. Другият основен етнос е ромският – 23% от населението. През 2011 г. българите съставляват 9% от населението на Върбица. В етническият състав присъстват представители на арменска, еврейска руска, гръцка, македонска и други етнически общности – 7%. Около 2% от местните жители не се самоопределят към нито един етнос, а 5% не са отговорили на този въпрос от анкетните карти при преброяването.

В община Върбица все още няма силно изразена демографска криза. Естественят прираст на населението за изследвания период се променя колебливо. През 2007 г. е отрицателен, след това за две години е положителен - + 20 през 2008 и +35 за 2009 г. През 2010 г. е минус 11 души, а през 2012 г. вече е минус 30. Средногодишният брой на живородените деца във Върбица за периода 2007-2012 г. е 127. Средната смъртност в община Върбица за изследваните 6 години е 127 човека годишно.

Таблица 10: Естествен прираст на населението на община Върбица 2007-2012 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2007	140	82	58	149	79	70	-9	3	-12
2008	145	84	61	125	70	55	20	14	6
2009	147	73	74	112	66	46	35	7	28
2010	122	64	58	133	54	79	-11	10	-21
2011	114	61	53	117	68	49	-3	-7	4
2012	96	51	45	126	62	64	-30	-11	-19

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението в община Върбица през целия анализиран период е отрицателен. В резултат на изселване населението на общината намалява с около 179 души средногодишно. Най-висок отрицателен механичен прираст има през 2010 г. – минус 163 души, а през 2012 г. е най-нисък – минус 28.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в община Върбица през 2012 г. е намаляло с 58 души.

Таблица 11: Заселени, изселени и механичен прираст в община Върбица 2007-2012 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2007	107	39	68	211	90	121	-104	-51	-53
2008	107	43	64	184	76	108	-77	-33	-44
2009	68	27	41	212	95	117	-144	-68	-76
2010	74	25	49	237	113	124	-163	-88	-75
2011	75	30	45	119	40	79	-44	-10	-34
2012	85	38	47	113	45	68	-28	-7	-21

Източник: Национален статистически институт

1.5.2. Пазар на труда – заетост и безработица

Пазарът на труда включва два основни компонента: трудова заетост и безработица. Икономически активните лица в община Върбица наброяват 3 132 души по данни на НСИ от последното преброяване – 01.02.2011 г. Коефициентът на икономическа активност е 37% (съотношение между икономически активните лица и населението на 15 и повече навършени години). Коефициентът на заетост (съотношение между броя на заетите лица и населението на 15 и повече навършени години) за община Върбица е 24%.

Причините за ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в общината са демографската криза, липсата на работни места и несъответствието между професионалната квалификация и пазара на труда, в следствие от реструктурирането на икономиката. Наблюдава се дефицит на квалифицирана работна ръка на регионално ниво (в райони намиращи се далеч от индустриални и административни центрове, планински райони) и на подотраслово ниво (за някои професионални тенденции и професии). Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации е очевидно предимно в следните групи: незавършилите училище, млади хора, завършващи средно образование и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация. Това несъответствие се наблюдава също така в групите от хора с образование и професионални квалификации, но без стаж, както и в групата на продължително безработните. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да напуснат родните места и да работят в големите градове или в чужбина.

Равнището на безработица в община Върбица е изключително високо през целия анализиран период със стойности много над средните нива за област Шумен и за страната. Рекордни стойности достига безработицата през 2012 г. – 41,59% при средни за областта – 17,3% и за България – 11,4%.

Таблица 12: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Върбица (2007-03.2013г.)

Показател	2007	2008	2009	2010	2011	2012	03.2013
Брой регистрирани безработни лица	1512	1089	1009	1199	1230	1295	1433
Жени	909	728	664	725	753	840	861
Мъже	603	361	345	474	477	455	572
Равнище на безработица (%)	26,75	19,27	17,85	21,21	21,76	41,59	34,52

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Велики Преслав

Най-ниска е безработицата във Върбица през 2009 г. – 17,85%, но остава по-висока от тази в региона на Шумен – 14,23% и на страната – 9,13%. Към 03.2013 г. безработицата отново е с доста високи стойности – 34,52% при средни за страната 11,8% и за област Шумен 18,2%. Този проблем налага работа по много програми и мерки за насърчаване на заетостта и осигуряване на работни места за стабилизиране пазара на труда в общината.

Фиг. 3: Динамика на безработицата в община Върбица 2007-03. 2013 г.

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Велики Преслав

Броят на регистрираните безработни в общината е най-малък през 2009 г. – 1009 лица. Към 03.2013 г. по официални данни безработните са 1433. За целия анализиран период безработните жени са повече от мъжете. Относителният им дял към 03.2013 г. е 60% или 861 безработни жени. (Виж Таблица 12 и Фиг.5)

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на безработицата във Върбица имат лицата над 45-годишна възраст (около 53% към 03.2013 г.). Близко 20% от безработните са на възраст между 30 и 45 години. Младите хора между 20 и 30 години са едва 14% от безработните.

Таблица 13: Безработица в община Върбица по възрастови групи за 2007-03. 2013 г.

Възрастови групи	2007	2008	2009	2010	2011	2012	03. 2013
- до 19 г.	43	25	17	23	19	22	25
- от 20 до 24 г.	115	67	52	50	60	72	78
- от 25 до 29 г.	169	99	88	90	85	108	125
- от 30 до 34 г.	172	114	93	121	121	131	168
- от 35 до 39 г.	173	112	94	119	116	122	144
- от 40 до 44 г.	140	102	104	120	129	124	138
- от 45 до 49 г.	188	132	120	143	131	138	161
- от 50 до 54 г.	213	162	161	205	206	188	185
- над 55 г.	299	276	280	328	363	390	409
Общо	1512	1089	1009	1199	1230	1295	1433

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Велики Преслав

През изследвания период най-голям е броят на безработните с основно, начално и по-ниско образование. Към 03. 2013 г. – 41% от безработните в община Върбица са с основно образование, а 39% са с начално или по-ниско. Лицата със средно образование са 19% от регистрираните безработни. Най-малък е относителният дял на безработните висшисти – само 1% от регистрираните лица в Бюрото по труда.

Таблица 14: Безработица в община Върбица по образование за 2005-2011 г.

Образование	2007	2008	2009	2010	2011	2012	03. 2013
Висше	9	11	11	10	13	14	11
Средно	191	142	147	183	184	204	267
Основно	974	664	514	559	559	561	590
Начално и по-ниско	338	272	337	447	474	516	565
Общо	1512	1089	1009	1199	1230	1295	1433

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Велики Преслав

По данни на Дирекция „Бюро по труда“ – Велики Преслав, за периода 2010-03. 2013 г. броя на регистрираните продължително безработни лица в община Върбица се увеличава със 113 лица или 705 лица към 03. 2013г. спрямо 2010г. когато са 592.

Безработните с намалена работоспособност в община Върбица за анализирания период също нараства на 33 лица, спрямо 2010г. когато са 25. За периода 2010-03.2013 г. в община Върбица са разкрити 402 нови работни места, устроени на работа са 836 лица, а заетите по програми и мерки са 803 лица. За анализирания период 2010-03.2013 г., 220 безработни лица от община Върбица са включени в квалификационни курсове.

Възможностите за намиране на работа в община Върбица са ограничени. Частният сектор наема много малък брой от свободната работна ръка и основно заетост се осигурява чрез различните национални програми. В публичния сектор трудно се освобождават места и там възможностите са изключително ограничени по отношение намиране на работа. В последните години общината участва активно в редица национални програми и мерки, целящи под различна форма ограничаване на безработицата и осигуряване на заетост и доходи за населението.

1.5.3. Образование

Училищната структура и мрежа в община Върбица е съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

Таблица 15: Училища, учители и учаци се в община Върбица 2007-2013 г. (брой)

Учебни години	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Брой училища	10	6	6	6	6	6
Брой учители	93	88	86	91	88	85
Брой ученици	1253	1174	1130	1093	1104	1075

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

Последните години във Върбица са закрити 4 училища и през учебната 2012/2013 г. на територията на общината функционират 6 учебни заведения.

Намаляващият брой ученици налага реструктуриране и оптимизация на училищната мрежа. Общо за периода 2007-2013 г. учениците намаляват със 178. Учителите също намаляват от 93 в началото на 85 в края на периода. (Таблица 15)

Таблица 16: Брой ученици по училища в община Върбица за учебната 2012/2013 г.

№	Населено място	Ученици
1	СОУ „Св.П.Хилendarски”-гр.Върбица	664
2	ОУ „Христо Ботев” с.Тушовица	66
3	ОУ „Св.св.Кирил и Методий”-с.Бяла река	129
4	ОУ „Христо Ботев”-с.Ловец	46
5	ОУ „Васил Левски” с.Иваново	77
6	ОУ „Гео Милев” с.Чернооково	77
ОБЩО:		1059

Източник: Община Върбица

Във Върбица има 12 действащи детски градини. Броят на децата в тях се променя в тесни граници. Най-много деца има през 2007 г. – 438, а най-малко през 2012 г. – 402. Персоналът в детските заведения нараства през 2012 г. спрямо предходните години с 4 човека.

Таблица 17: Детски градини в община Върбица 2007-2012 г. (брой)

Показатели	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Детски градини	13	12	12	12	12	12
Педагогически персонал	45	43	43	43	43	45
В т.ч. детски учители	44	42	42	42	42	44
Децата	438	437	431	419	419	402
В т.ч. момичета	204	201	201	190	201	184

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

През 2012 г. в детските градини има 402 деца, от които 184 момичета и 218 момчета. През 2013 г. децата са вече 424.

Таблица 18: Брой деца в детските градини на община Върбица за 2013 г.

№	Населено място	Брой
1	ЦДГ „Славейче” -Върбица	157
2	ЦДГ „Щастливо детство”-Н.Б.река	21
3	ЦДГ „Червената шапчица”-Менгишево	19
4	ЦДГ „Слънце”-Станянци	24
5	ЦДГ „Мир”-Маломир	33
6	ЦДГ „Детски свят”-Иваново	21
7	ЦДГ „Снежанка”-Сушина	12
8	ЦДГ „Младост”-Чернооково	38
9	ЦДГ „Миша”-Конево	13
10	ЦДГ „Щурче”-Тушовица	25
11	ЦДГ „Детелина”-Ловец	14
12	ЦДГ „Кокиче”-Бяла река	47
Общо:		424

Източник: Община Върбица

Училищата и детските градини имат нужда от саниране и модернизирание на сградите, вътрешни тоалетни /за училищата/, ново обзавеждане на класните кабинети, парно отопление, изграждане на физкултурни салони, кабинети по БДП /безопасно движение по пътищата/, оборудване на здравните кабинети, изграждане на лента за инвалиди и др.

1.5.4. Здравеопазване

Центъра за спешна медицинска помощ (ЦСМП) е единственото здравно заведение на територията на община Върбица. Обслужва се от три автомобила като във всеки един от тях има кислородни бутилки. Техническото оборудване е задоволително, центъра разполага със специален апарат, с който са измерват основните жизнени показатели, но не разполага с отделен ЕКГ, дефибрилатор, пулсометр и др.

Общината разполага с лаборатория, в която се извършват изследвания на кръв, урина, правят се профили за диабет и др.

Таблица 19: Амбулатории за първична и специализирана медицинска помощ в община Върбица

Община Върбица	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Амбулатории за първична медицинска помощ – индивидуални практики	5	5	5	4	4	4
Амбулатории за първична дентална помощ – индивидуални практики	1	1	1	1	1	1
Амбулатории за първична дентална помощ – индивидуални практики – допълнителни адреси	2	2	2	2	2	2
Амбулатории за специализирана медицинска помощ – индивидуални практики	1	1	1	1	1	-
Амбулатории за специализирана медицинска помощ – индивидуални практики – допълнителни адреси	5	5	4	4	4	4
Амбулатории за специализирана медицинска помощ – медицински центрове – допълнителни адреси	-	1	2	2	2	2

Източник: Община Върбица

За периода 2007-2009 в община Върбица има регистрирани 5 общопрактикуващи лекари:

- 1 лекар със специалност „Хирургия”,
- 1 лекар със специалност „Медицинска паразитология”,
- 3 лекари без специалност.

В периода 2010-2012 година в общината има 4 общопрактикуващи лекари:

- 1 лекар със специалност „Детски болести”,
- 1 лекар със специалност „Хирургия”,
- 2 лекари без придобита специалност, като единият от тях е зачислен за специалност „Обща медицина”.

Лекарите по дентална медицина в община Върбица за периода 2007-2012 са трима.

Лекари – специалисти, регистрирали амбулатории и допълнителни адреси в община Върбица:

- със специалност „Очни болести” – един специалист;
- със специалност „Детски болести” – през 2008 г. - двама, от 2009 г. – един специалист, регистрирал два адреса в община Върбица;
- със специалност „Нервни болести” – един специалист;
- със специалност „Ушно-носно-гърлени болести” – един специалист, който е закрил практиката в края на 2011 година;
- със специалност „Кардиология” - един специалист;
- със специалност „Акушерство и гинекология” – един специалист.

Оборудвани помещения, пригодени за медицински прегледи има в селата: Станянци, Божурово, Чернооково, Крайгорци, Нова Бяла река, Бяла река, Методиево, Маломир, Ловец, Сушина, Менгишево, Конево, Кьолмен и Тушовица.

На територията на Община Върбица има само една аптека обслужваща цялата община, която има договор с Районна здравноосигурителна каса (РЗОК).

За здравето на децата в училищата и детските градини се грижат медицински сестри. Във всяко училище има медицински кабинет, където може да се окаже първа медицинска помощ. Една медицинска сестра обслужва няколко учебни заведения.

Таблица 20: Епидемичната обстановка и заразна заболяемост в община Върбица за периода 2007-2012г.

Видове заболявания	Заболели-брой	Инфекциозна заболяемост ‰000
Варицела	68	654,41
Ентероколити	246	2367,43
Шигелози	18	173,23
Колиентерити	18	173,23
Марсилска треска	5	48,12
Ротавирусен гастроентерит	6	57,74
Салмонелози	15	144,36
Скарлатина	7	67,37
ТБК	16	153,98
Вирусен хепатит тип А	31	298,34
Вирусен хепатит тип В	1	9,62
Гонококова инфекция	3	28,87
Епидемичен паротит	1	9,62
Ехинококоза	12	115,48
Йерсиниоза	3	28,87
Кампилобактериоза	3	28,87
Коклюш	1	9,62
Лаймска борелиоза	10	96,24
Ламблиоза	34	327,21
Морбили	31	298,34
Тениаринхоза	5	48,12

Източник: Община Върбица

Общият брой на регистрираните заразни заболявания в община Върбица за 2012 г. е 5828.

1.5.5. Социални дейности, услуги и социално включване

В областта на социалните дейности на територията на община Върбица функционират следните структури:

Дирекция “Социално подпомагане” занимава се с дейността социално подпомагане, финансирана от Агенция “Социално подпомагане” – София.

Предоставяните социални услуги са:

- Подпомагане на социално слаби лица
- Предоставяне на твърдо гориво на лица отговарящи на съответните изисквания.
- Месечни помощи за деца – като тези услуги за деца целят осигуряване на безопасна и сигурна среда за отглеждане и възпитание на децата и защита на техните интереси, както и повишаване на общото им благосъстояние.
- Подпомагане на инвалиди и интегриране на хора с увреждания – инвалиди.

На територията на Община Върбица към Дирекция “Социално подпомагане” е създадена Консултативна комисия по ЗИХУ, в която членуват служители от Общинска администрация - Върбица, Дирекция “Социално подпомагане”, Дирекция “Бюро по труда”- Върбица.

Законът урежда обществените отношения свързани с интеграцията на хората с увреждания. С него се цели създаване на условия и гаранции за:

- равнопоставеност на хората с увреждания;
- социална интеграция;

- интеграция на хората с увреждания в работна среда.

По - голяма част от хората с трайни увреждания ползват правото на месечна добавка за социална интеграция според вида и степента на увреждането им:

- месечна добавка за транспортни услуги;
- месечна добавка за получаване на информационни и телекомуникационни услуги;
- месечна добавка за обучение;
- месечна добавка за диетично хранене лекарствени средства;
- месечна добавка за достъпна информация;
- месечна добавка за задоволяване на основни жизнени потребности (плащане на наем от самотни лица с трайни увреждания) и др.

Месечната добавка за социална интеграция се отпуска от първо число на месеца на подаването на молбата.

Домашен социален патронаж

Най-всеобхватната услуга на територията на община Върбица е услугата Домашен социален патронаж - създаден е през 1988 г., като до 1990 г. е бил към “Здравеопазването”, от 1990 г. до 2002 г. преминава в самостоятелна форма към “Социални грижи”, а от 2002 г. до настоящия момент е в управление на Кмета на общината.

Социални услуги “личен асистент” и “домашен помощник”

В рамките на Националната програма “От социални помощи към осигуряване на заетост” в Община Върбица чрез Дирекция “Социално подпомагане” като лични асистенти са назначени безработни лица на месечно социално подпомагане, които се грижат за свои близки-инвалиди.

Ползвателите на тази услуга са лица с над 90% инвалидност с чужда помощ. Близките им работят, като се грижат за тях в дома им и задоволяват техните ежедневни потребности.

Към Дирекция “Социално подпомагане” – Върбица от 2003 г. работи отдел “Закрила на детето”, който защитава правата и интересите на децата на територията на Общината, който цели осигуряване на безопасна и сигурна среда за отглеждане и възпитание на децата, защита на техните интереси и повишаване на общото им благосъстояние.

На територията на община Върбица има действащи **три клуба на пенсионера**, а именно в гр Върбица, с. Бяла река и с.Иваново.

В община Върбица работи филиал на **Семейно-консултативен център** – гр. Велики Преслав. Центърът е картографиран и обслужва 239 семейства от гр. Върбица и селата – Иваново, Бяла река, Тушовица, Нова Бяла река, Станянци, Крайгорци, Божурово, Сушина, Ловец и Менгишево. В СКЦ се предоставят следните услуги:

Социални - техническа помощ при попълване на документи, съдействие за получаване на помощи, съдействие за получаване на детски добавки, настаняване на деца при близки и роднини, реинтеграция на деца при родителите им, съдействие и посредничество за постъпване в детско заведение, съдействие за адресна регистрация и издаване на нова лична карта, съдействие за факт за раждане и др.

Здравни - транспортиране до лекар - специалист, подготвяне на документи и представяне пред ТЕЛК на родители и деца, ежеседмично наблюдение на бебета и новородени и подкрепа, съдействие за избор на лекар за новородено и смяна на ОПЛ, съдействие при пропуснати имунизации, безплатни АГ прегледи за здравно неосигурените жени, проследяване на бременността от специалист, включване на жените в програма „Семейно планиране” и др.

Образователни - включване на деца в Програмата „Връстници обучават връстници”, провеждане на ателиета за групова работа с деца от рискови с семейства - рисуване, четене, приказки, спорт, дискусии, училище за бременни с 8 майки от гр. Върбица, беседи в СОУ „Паисий Хилендарски” на тема „Хепатит и болести предавани по полов път” и „Трафик на жени, бебета и органи” и др.

1.5.6. Култура и културни дейности

За запазването и развитието на културните традиции в община Върбица силно влияние оказва дейността на девет читалища:

НЧ „Пробуда-1871” - гр. Върбица - създадено през 1871 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 28 695 хил. тома книги; Детски отдел – 6 815 хил. тома книги.; Сграден фонд - масивна двуетажна сграда построена през 1961 г.; с РЗП 1980 кв. м.

Културните прояви са:

- Традиционни зимни обредни празници на града “Ивановден” – къпане на младоженци в р. Герила, празнува се всяка година на 20 януари;
- Традиционни зимни обредни празници на града “Бабинден” – къпане на младоженки, празнува се всяка година на 21 януари;
- Традиционно надсвирване на ромски оркестри – надсвирване на 20 ромски оркестъра, празнува се всяка година на 6 май;
- Традиционни културни празници на гр. Върбица – откриване на традиционния “Върбишки панаир”, празнува се всяка година.

НЧ „Христо Ботев-1923” – с. Бяла река - създадено през 1923 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 10455 тома книги; Сграден фонд – масивна двуетажна сграда построена през 1982г. с РЗП 855 кв. м. Дейности – вокална група за турски фолклор и турски народни танци.

НЧ „Просвета-1930” – с. Нова Бяла река – създадено през 1930 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 2268 тома книги; Сграден фонд – незавършена масивна сграда със РЗП 523 кв. м. Читалището се помещава в сградата на кметство с. Нова Бяла река. Дейности – мъжка група за автентичен фолклор и клуб за изпълнение на съвременни танци.

НЧ „Н.Вапцаров-1934” - с. Менгишево - създадено през 1934 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 6600 тома книги; Сграден фонд – комбинирана масивна сграда на два етажа, построено през 1987г., на първия етаж се намира Кметство с. Менгишево, а библиотеката се помещава на втория етаж на сградата.

НЧ „Съзнание-1924” – с. Иваново – създадено през 1924 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 8000 хил. тома книги; Сграден фонд – полумасивна сграда от 143 кв. м., построена през 1951 г. През 1986 г. самодейния състав на читалището спечели златен медал “Копривщица”. В сградата на библиотеката има експозиция на народни носии, тъкани черги, станове, диканя за вършене на житни култури и др.

НЧ „Пробуда-1930” - с. Методиево – създадено през 1930 г. има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 5000 хил. тома книги; Сграден фонд – незавършена масивна сграда с РЗП 500 кв. м., построена през 1987г. Библиотеката са помещава в сградата на Кметство с. Методиево.

НЧ „Светлина-1856” – с. Маломир – създадено през 1924 г., а като настоятелство в гр. София е регистрирано на 08.03.2005 г., има читалищна библиотека с: Книжен фонд – 300 тома книги; Грамофонни плочи – 35бр.; Сграден фонд – масивна сграда състояща се от една стая и един салон от 100 кв. м. Към читалището на Маломир има сформирана детска фолклорна група за автентичен фолклор с множество участия и награди на местно, регионално и национално ниво.

НЧ „Герлово-1943” - с. Тушовица - към читалището от 2013 г. е сформирана група за изпълнение на турски фолклор и танци.

НЧ „Надежда-1962” – с. Ловец

Сградите на всички читалища се нуждаят от ремонт, а материалната база - от подновяване, за да могат те да се запазят и функционират пълноценно културните средища.

В местността „Ени куле” на Върбишкия проход на 28.07.2012 г. е направена Възстановка на битката от 811 г. между българския Хан Крум и византийския император Никифор Фока. Във възстановката са участвали над 150 доброволци - членове на клуб „Възраждане” гр. Търговище, конен клуб от Варна, 20 скаути от Испания, Латвия, Румъния, Франция, както и ентузиастични от Плевен, Русе, Батак и община Върбица. Ролите на главните действащи лица в колоритното събитие са били поверени на членове от Родолубив комитет „Крум страшний” гр.

Шумен. През 2013 г. отново се провежда празник под мотото „Крумова наздравица”. Намерението на организаторите е възстановката да стане традиционно ежегодно културно събитие за община Върбица, което да привлича гости и туристи от цялата страна и чужбина.

На територията на община Върбица съществуват около двадесет и четири молитвени храмове, от които двадесет джамии и четири църкви:

1. Църква „Св. Димитър” построена през 1842 г., намираща се в гр. Върбица.
2. Джамия Трошка Махала построена през 1900 г., намираща се в гр. Върбица.
3. Молитвен дом в процес на изграждане, намиращ се в гр. Върбица.
4. Джамия построена през 1800 г., намираща се в с. Крайгорци.
5. Джамия в с. Чернооково, построена през 1900 г.
6. Джамия в с. Божурово, построена през 1800 г.
7. Джамия в с. Станянци, построена през 1880 г.
8. Джамия в с. Тушовица, построена през 1900 г.
9. Джамия в с. Бяла река, построена през 1800 г.
10. Джамия в с. Бяла река, построена през 1800 г.
11. Църква в с. Бяла река, построена през 1700 г.
12. Джамия в с. Нова Бяла река, построена преди 1800 г.
13. Джамия в с. Маломир, построена преди 1800 г.
14. Джамия в с. Менгишево, построена преди 1800 г.
15. Джамия в с. Менгишево, построена преди 1800 г.
16. Джамия в с. Конево, построена преди 1750 г.
17. Джамия в с. Ловец, построена преди 1800 г.
18. Джамия в с. Ловец, построена преди 1800 г.
19. Църква в с. Ловец, построена преди 1800 г.
20. Джамия в с. Сушина, построена преди 1800 г.
21. Джамия в с. Иваново, построена преди 1800 г.
22. Църква в с. Иваново, построена преди 1924 г.
23. Джамия в с. Методиево построена преди 1800 г.
24. Джамия в с. Методиево построена преди 1750 г.

По-голямата част от джамиите и църквите се нуждаят от ремонти и обновяване.

1.5.7. Младежки дейности и спорт

Община Върбица е изготвила План за младежта, който включва редица дейности, насочени към насърчаване здравословния начин на живот на младите хора, улесняване достъпа им до качествени услуги за специална подкрепа на пълноценното, личностно и обществено развитие, стимулиране на доброволчеството и др.

Планът предвижда целогодишни кампании по превенция на рисковото поведение сред младежи и рискови групи, инициативи за обновяване и реконструиране на спортни и детски площадки в града и населените места на Община Върбица и организиране на различни състезания и конкурси, като:

- Литературен и фото конкурс за младежи и ученици „Аз обичам природата”;
- Кампания „За да я има природата”, засаждане на дръвчета в града;
- „Да почистим Върбица” – организирано почистване на обществени места в гр. Върбица;
- Конкурс „Моят град” – есе, стих;
- Спортен турнир за младежи и др.

През 2012 г. Общинската администрация във Върбица е регистрирала едноименен клуб по футбол, за първи път в спортната история на общината. Привлечени са най-добрите 25 момчета от града и селата. Общината е отделила средства за транспорт, екипи и съдийски разноски, а за треньор на клуба е назначен бившия футболист Ибрахим Хасанов.

В почти всички населени места на общината има стадиони, които са в лошо общо състояние и се нуждаят от ремонти, възстановяване на настилките, нови пейки и оборудване.

В общината няма оборудвани съвременни спортни или фитнес зали, липсват и спортни площадки. Децата и младежите няма къде да спортуват в свободното време.

От ПРСР е одобрен за финансиране проект: „Подобряване достъпа на населението до услуги, свързани със спорт, свободно време и отдых чрез изграждането на спортно тренировъчен комплекс на територията на община Върбица”. Комплексът ще бъде изграден в в Курортен комплекс „Върбишки проход” и ще включва: спортна зала; обслужваща сграда; плуен и детски басейн; футболни игрища и др.

1.6. Икономическо развитие

1.6.1. Състояние на местната икономика, тенденции, конкурентоспособност и предприемачество

Икономическото развитие на община Върбица през последните години се характеризира с различна динамика. Основните отрасли в местната икономика са дърводобива, дървообработката, шивашката промишленост, хранително-вкусовата промишленост, селското стопанство и търговията.

Броят на предприятията във Върбица нараства през последните години и през 2010 г. е 179 или с 29 повече спрямо 2007 г. Нови предприятия са открити предимно в сектора на търговията и услугите. В селското стопанство фирмите първо намаляват, а след това слабо се увеличават и през 2010 г. са 29 броя. Най-малко нови фирми възникват в промишлеността и здравеопазването. През 2010 г. най-голям относителен дял имат предприятията, работещи в областта на търговията и услугите – 104 броя или 58% от всички предприятия на територията на общината.

Таблица 21: Предприятия (без финансовите) в община Върбица по икономически дейности (брой)

Отраслови сектори ⁴	2007	2008	2009	2010
Селско, ловно и горско стопанство	20	24	23	29
Преработваща промишленост	17	19	13	14
Строителство	5	.. ⁵	8	..
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	78	107	103	104
Хотели и ресторанти	16	14	13	12
Транспорт, складиране и съобщения	4	7	7	6
Здравеопазване и социални дейности	4	4	6	4
Други дейности	6	10	12	10
Общо	150	185	181	179

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

В сектор „Селско стопанство” работят съответно 16%, в сектор „Преработваща промишленост” около 8%. Броят на фирмите занимаващи се с хотелиерство и ресторантьорство намалява от 16 на 12 и съставлява близо 7% от фирмите във Върбица. С транспорт, складиране и съобщения се занимават едва 3% от всички местни предприятия.

Таблица 22: Основни показатели в предприятията от нефинансов сектор (хил. лева)

Години	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността
2007	8800	16118	16025	16441
2008	12194	20676	19383	19351
2009	10903	17713	15802	17422
2010	11448	18477	16797	17750

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

⁴ В таблицата не са включени секторите, за които липсват данни или са конфиденциални

⁵ Няма статистически данни или са конфиденциални

Икономическата криза и лошата бизнес среда у нас не се отразяват много на развитието на предприятията във Върбица. Произведената продукция в тях през 2010 спрямо 2007 г. се увеличава с 2 648 хил. лева. Приходите от дейността бележат ръст от 2 359 хил. лева, а нетните приходи от продажби нарастват със 772 хил. лева.

Таблица 23: Печалба, загуба, заети и наети лица в нефинансовите предприятия (хил. лева)

Години	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица
2007	702	1063	996	881
2008	1502	281	893	739
2009	617	361	717	563
2010	1146	459	569	417

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

Печалбите на местните фирми през 2010 г. нарастват спрямо 2007 г. с 444 хил. лева и достигат 1146 хил. лева. В същото време загубите на предприятията във Върбица се променят колебливо като през 2007 г. достигат 1 063 хил. лева, а през 2008 намаляват до 281 хил. лева. В края на анализирания период 2010 г. загубите са 459 хил. лева. Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение лица в община Върбица намалява и през 2010 г. е 417 души – с 464 по-малко спрямо 2007 г. Броят на заетите лица следва същата тенденция – намаляване с 427 души до 569 заети през 2010 година. (Таблица 23)

Таблица 24: Предприятия (без финансовите) по групи според броя на заетите в тях (брой)

Предприятия	2007	2008	2009	2010
Микро - до 9 заети	138	174	171	169
Малки - 10 - 49	9	8	7	8
Средни - 50 - 249	..	..	3	2
Общо	150	185	181	179

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

Преобладаваща част от предприятията в община Върбица са микро с до 9 заети лица- 94% през 2010 г. Следват ги малките фирми с 10 до 49 човека персонал - 4%. В общината функционират и две средни предприятия с персонал от 50 до 249 човека.

Таблица 25: Средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в община Върбица по икономически дейности (левове)

Отраслови сектори	2007	2008	2009	2010
Селско, ловно и горско стопанство	2448	3687	4369	4797
Преработваща промишленост	2474	2735	3042	3818
Строителство	2659	..	..	..
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	2544	3044	3997	4138
Хотели и ресторанти	2073	3132	3589	3313
Транспорт, складиране и съобщения	3386	3937	4751	4755
Здравеопазване и социални дейности	2989	3500	4354	4175
Други дейности	..	3667	3914	4616
Общо	2909	3667	4600	5092

Източник: Териториално статистическо бюро – Шумен

Средната годишна работна заплата в община Върбица нараства от 2 909 лева през 2007 г. на 5 092 лева през 2010 г. Тенденцията на повишаване на възнагражденията е трайна и постоянна. Въпреки това работната заплата във Върбица през 2010 г. е с 2 685 лева или с 34% по-малко от средната годишна заплата за страната – 7 777 лева. Най-високи са заплатите в селското

стопанство, следвани от транспорта и здравеопазването. Най-ниски остават доходите на работещите в промишлеността и в сектор „Хотелиерство и ресторантьорство”. (Таблица 25)

1.6.2. Промисленост

Дървообработващата сфера е представена от малки банцигарници и работилници, които работят предимно като подизпълнители.

Шивашката промишленост се изразява предимно с малки цехове до 20-30 шивачки, които работят на ишлема и са подизпълнители на по-големи фирми.

Тези фирми работят със сравнително съвременна техника, работната ръка е нискоквалифицирана, сградния фонд е морално и физически остарял. Липсва концентрация на целия производствен процес на едно място – отделните операции се извършват в различни по-малки цехове в други населени места, което оскъпява производството.

Хранително-вкусовата промишленост е представена от няколко малки цеха за производство на закуски, хляб, хлебни изделия и сладкарски изделия. Състоянието на Дълготрайните материални активи във всички отрасли и подотрасли е изключително лошо. Това води до ниска степен на конкурентноспособност и висока степен на риск.

1.6.3. Селско стопанство

Селското стопанство е важен отрасъл за икономиката на община Върбица. Поради полупланинския характер на терена и голямата разпокъсаност на парцелите значителен дял от земеделските земи не се обработват и пустеят. Основните отглеждани култури са зърнено фуражните – пшеница, ечемик, царевица; техническите – слънчоглед, тютюн и зеленчуци - зеле, краставици, захарно цвекло, домати, пипер и други.

Таблица 26: Земеделски производители и пазар на земята в община Върбица

Показател по години	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Брой земеделски производители	228	343	340	224	180	163
Пазар на земята – брой сделки	373	318	374	92	491	-

Източник: ОДЗ – Шумен

Броят на регистрираните земеделски производители в района се променя динамично, като през 2008 г. достига 343, а през 2012 г. намалява до 163. Сделките със земя също са променлив брой през различните години на анализирания период. Най-слаба е активността на пазара на земя 2010 г.–само 92 сделки, а най-голяма през 2011 г. – 491 сделки.

Таблица 27: Обработваеми земи и използвана земеделска площ в община Върбица 2010-2012 г. (дка)

Показател	2010	2011	2012
Обработваеми земи	90 713	81 022	83 358
Използвана земеделска площ	70 085	69 300	69 677

Източник: ОДЗ – Шумен

Общият брой декари обработваеми земи намалява през 2012 г. На 83 358 дка или със 7 355 дка, спрямо 2010 г. Използваната земеделска площ също намалява с 405 дка през 2012 г., спрямо 2010 г.

Таблица 28: Брой земеделски кооперации в община Върбица 2010-2012 г.

Показател	2010	2011	2012
Земеделски кооперации	3	3	2

Източник: ОДЗ – Шумен

През 2012 г. Земеделските кооперации в община Върбица стават 2 или намаляват с 1, спрямо 2010 и 2011 г. когато в общината функционират 3 кооперации.

Растениевъдството във Върбица се развива успешно. Средните добиви от пшеница и ечемик са най-добри през 2008 г. съответно – 330 и 360 кг/дка. Добивите от слънчоглед и царевица са най-високи 2010 г. съответно – 140 кг/дка и 329 кг/дка. (Таблица 29)

Таблица 29: Среден добив на основните култури, отглеждани в община Върбица (кг/дка)

Култура	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Пшеница	225	330	280	202	308	314
Ечемик	224	360	310	169	285	345
Слънчоглед	47	92	127	140	130	90
Царевица	120	140	169	329	235	139

Източник: ОДЗ – Шумен

Зеленчукопроизводството и поливното земеделие през последните години са в упадък. Отделни производители все още отглеждат традиционното за района зеле, предимно в с. Маломир.

Животновъдството във Върбица е застъпено главно в частния стопански двор на дребните земеделски производители. Анализът на данните в Таблица 30 показва, че отглежданите крави и биволици през 2007 г. са 3 160 и след това постепенно намаляват, като през 2012 г. достигат 2 719 броя животни. В овцевъдството се забелязва тенденция на спад с около 47% през 2012 спрямо 2007 г. Най-голям е броят на отглежданите овце през 2007 г. – 19 031 глави добитък, а най-малко са били през 2012 г. – 9035 животни. Броят на козите също намалява през анализирания период от 1702 на 1 173 или с близо 69%.

Таблица 30: Брой на отглежданите животни в община Върбица 2007-2012 г.

Животни по видове	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Крави и биволици	3160	2754	2825	2660	2980	2719
Кози	1702	2065	1223	1150	1100	1173
Овце	19031	15200	11223	13000	12200	9035

Източник: ОДЗ – Шумен

В община Върбица към настоящия момент се отглеждат 7560 птици.

На територията на община Върбица съществуват 2401 броя ферми за отглеждане на животни. Трина ветеринарни лекари обслужват животновъдните обекти в общината.

1.6.4. Горско стопанство

Горите заемат 58% от територията на община Върбица.

Разпределение на площта на ТП “ДГС Върбица” по видове собственост (ха):

- Държавна собственост – 18 724,7 ха.
- Частна собственост – 246,4 ха.
- Общинска собственост – 155,1 ха.
- Други юридически лица – 24,1 ха.
- На обществени организации – 10,7 ха.

Общата площ на горската територия възлиза на 19 161 ха., като разпределението е следното:

- Залесена площ – 18 775,3 ха.
- Незалесена дървопроизводствена площ – 7,4 ха.
- Недървопроизводствена площ – 378,3 ха.

Предвиденото ежегодно ползване на дървесина от ГТ е – 57 980 м³ по ГСП.

Осъществено е ползване през периода 2010-2012 г. на - 96 600 м³.

Извършено е залесяване през периода 2007-2012 г. на 35,7 ха.

В района на общината средногодишно се добиват около 30 тона билки и гъби от горския фонд на горското стопанство, които донасят на голяма част от населението основния им доход.

1.6.5. Туризъм

Община Върбица има потенциал за развитие на туризъм, което се обуславя от редица благоприятни предпоставки. Водещите сред тях са Курортен комплекс “Върбишки проход” с два естествени извора на минерална вода с доказани лечебни качества на стомашно-чревни и очни заболявания; красивата природа; значителният рекреативен потенциал на привлекателните водни площи на язовир “Тича”.

Много добра база е създадена в Курортния комплекс, който се намира на 5 км южно от гр. Върбица, богатата на горска растителност предлага различни условия за отдих.

Изградената материална база в КК “Върбишки проход” е с капацитет за общо 1690 легла, разпределени както следва:

- Хотелски комплекс – 100 легла;
- Къмпинг - 120 легла;
- Мотел - 100 легла;
- Лагери за деца - 350 легла

Ведомствени почивни станции -1020 легла.

Голяма част от тази база е изоставена, напълно занемарена, не се поддържа и непрекъснато се руши, не се посещава от туристи и почиващи. Към 2013 г. функционира само хижа „Върбишки проход”.

Друга зона за отдих на територията на общината е при язовир “Тича”, където материалната база е около 550 легла, но нейното състояние също не е добро.

Нови къщи за гости са изградени в селата Ловец, Сушина и Иваново.

Необходимо е да се възстанови съществуващата материална база, да се поддържа, стопанисва да увеличи качеството на обслужване на туристическия продукт, тъй като посочените курортни места са от основно значение за развитието на местния туризъм и създаване на заетост.

Таблица 31: Средства за подслон и места за настаняване в община Върбица 2007-2012 г.

Година	Легла - брой	Реализирани нощувки (брой)			Пренощуващи лица (брой)			Приходи от нощувки (лева)	
		Общо	от българи	от чужденци	Общо	българи	чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци
2007	52	794	619	175	533	397	136	8085	1742
2008	52	933	887	46	440	404	36	9327	460
2009	52	1383	1365	18	806	790	16	20897	280
2010	52	1107	1086	21	507	486	21	17657	525
2011 ⁶	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2012	92	2 432	2 367	65	1 343	1310	33	35 656	1 125

Източник: Национален статистически институт

По официални данни от НСИ, реализираните нощувки в местата за настаняване и подслон във Върбица за периода 2007 – 2012 година се увеличава от 794 на 2432 броя. Общият брой туристи, посетили общината, също се увеличава с около 60% и за 2012 г. е 1343, от които 1310 българи и 33 чужденци. Приходите от нощувки за анализирания период 2007-2012 г. се увеличава близо четири пъти и половина от 8085 на 35 656 лева. (Таблица 31).

Географските и икономогеографските фактори са благоприятствали за запазването на чиста околна среда в Община Върбица. Наличието на реки, гори, и красиви местности са благоприятни фактори за развитие както на туризъм – ловен, риболовен, екологичен, селски и др., така и за отдих на младите хора, за развитие на спортно – туристическа дейност.

⁶ За 2011 г. няма данни за средства за подслон и места за настаняване в община Върбица.

Резерват “Моминград” – обхваща територия от 10,9 хектара, а заедно с буферната зона, която е определена от 1986 г. с цел да бъде запазен резервата възлиза на 65 хектара. Надморската му височина е от 800 – 900 м. Съхранява вековна букова гора с възраст над 180 години.

Необходимо е до резервата да се изгради туристическа пътека с два изходни пункта:

1. От центъра на “Курорта” до резервата “Моминград” има 6 часа път пеш. Край минералния извор, който е с доказани лечебни свойства да се направи лятна и зимна маркировка. Изграждане на заслон в близост до останките от крепостни стени от средновековната крепост “Моминград”. По пътя да се изградят и маркират водоизточниците за питейна вода и две места за отдих с масивни огнища.

2. Изходен пункт хижа “Върбишки проход” до Резервата има 5 часа. С автомобил се стига до Кота 1008, където е необходима да се изгради охраняем паркинг и по маркиран път по билото се стига до Крепостта “Моминград” и заслона.

Отдалечеността от изходните пунктове предлага изграждането на подкрепителен пункт в Резервата и бунгала обособени в туристическо селище на поляната в Резервата.

А за ловците – туристи на подходящи ловни места да се изградят т.н. “чакала”.

Характерните представители на флората и фауната до и в Резервата да бъдат представени на информационни табла на подходящи места .

3. Да се изградят и маркират с подходяща маркировка еко – пътеки с изходни пунктове – “Минерална вода” - хижа - “Върбишки проход” и “Курорта” карстова пещера - “Марата”.

Еко-пътеката запознава с дървесните видове, лечебните свойства на извора и животинските видове в този район. Втората еко – пътека, която води до карстовата пещера, където образуванията от сталактити, сталактони и сталакмити са на възраст от хиляда години.

4. Преход “Курорта – Котел”- до там са стига за 8 часа, свързан е с историческото минало, а именно пътя на Шуменската чета от 1875г. за участие в Старозагорското въстание и карстовите пропасти пещери Злостен. Необходима е маркировка и изграждане на заслони при лоши природни условия.

5. Маркировка е необходима и при прокарване на еко – пътеки до средновековната крепост “Белград” споменавана при похода на византийски император.

Обобщено, проблемите се свеждат до липса на практика, умения и интерес за активно използване на богатия потенциал на общината за развитие на туризма като важен елемент на общото развитие. Вътрешният и международният туризъм и съпътстващата го туристическа индустрия в редица от своите направления - краткосрочния активен отдих; рекреативния, маршрутно-познавателния, историческия туризъм; крайпътното туристическо обслужване; бизнес туризмът и луксозния международен ловен туризъм имат значителен потенциал за развитие в община Върбица.

1.7. Техническа инфраструктура – свързаност и достъпност на територията на община Върбица

1.7.1. Транспортно-комуникационна система

Територията на община Върбица се обслужва от автомобилен транспорт. Чрез него се осъществяват производствените връзки и гражданските пътувания между населените места. Пътната мрежа на територията на общината е разделена на Републиканска пътна мрежа и Общинска пътна мрежа, осигуряващи връзки на населението от общината до областния център - град Шумен и до по-големите градове /София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе/.

Общата дължина на пътната мрежа на територията на община Върбица е 102, 154 км. от които:

- Републиканска пътна мрежа – 62, 848 км.
- Общинска пътна мрежа – 39, 306 км.

Таблица 32: Дължина на пътна мрежа на територията на община Върбица

№	Наименование на пътя	от км.	до км.	Дълж. км.	Дълж. км. с настилка
	Републикански пътища				
	<i>Първи клас</i>				
I-7	"Граница Румъния - о.п. Силистра-о.п. Дулово-о.п. Шумен-о.п. Велики Преслав-Върбица-Береново-Мараша-о.п. Ямбол-о.п. Елхово-Гранитово-Мелница-Лесово-граница Турция"	145+415	189+300	43,885	43,885
					43,885
	<i>Трети клас</i>				
И-7304	(Веселиново-Лозарево) - Риш - Тушовица -Бяла река - Нова Бяла река - Върбица	9+667	28+630	18,963	18,963
					18,963
	Общински пътища				
70043	/1-7 Велики Преслав - Върбица/ - Сушина -Ловец - Конево - /1-7/	0+000	11+500	11,500	11,500
70044	/1-7 Конево- Върбица/ - Станянци -Чернооково - Крайгорци	0+000	8+700	8,700	8,700
70068	/1-7 Велики Преслав - Върбица/ - Иваново - Методиево	0+000	4+500	4,500	4,500
40072	/1-4 Омуртаг - Търговище/ - Стража -Драгановец - гран. община Търговище	24+400	27+250	2,850	2,850
73024	/МІ-7304 Нова Бяла река - Върбица/ -Маломир	0+000	2+570	2,570	2,570
М1	/1-7 Иваново - Върбица/ Конево - гран. община Търговище	0+000	1+986	1,986	1,986
48322	/Станянци - Божурово/ гран общ. Омуртаг -Величка	0+000	0+900	0,900	0,900
40076	гран. Община Търговище - Методиево	2+000	6+500	4,500	4,500
70045	/1-7 Велики Преслав - Върбица/ - Кьолмен	0+000	1+800	1,800	1,800
				39,306	39,306

Източник: Областно пътно управление - Шумен

От общинския център до всяко от петнадесетте селища има транспортен достъп по път с асфалтово покритие. По данни от Областно пътно управление – Шумен, от 2006 г. не са правени ремонти по републиканската пътна мрежа. Поради липса на достатъчно финансови средства са правени само текущи ремонти по общински пътища, включващи частично изкърпване на дупки. Липсата на възможност за осъществяване на мероприятия по ежегодни текущи ремонти и планови основни ремонти е довела до общо влошаване състоянието на пътната настилка. Хоризонталната маркировка не се подновява, на места липсват пътни знаци. Към настоящия момент състоянието на пътната мрежа на общината е лошо и има нужда от ремонт и профилактика на съществуващите и направа на нови водоотводни съоръжения /канавки, водостоци, мостове/, както и поставяне на липсващите знаци.

1.7.2. Водоснабдяване и канализация

Основен консуматор на вода в община Върбица е град Върбица, който се водоснабдява от подпочвените води от терасите на Върбишка планина.

За водоснабдяването на населените места с вода за питейно-битови цели се използват само около 15% от използваемите водни ресурси на региона.

Във всички населени места в общината има изградени централни водоснабдителни системи. Подаването на водата до потребителите в населените места се осъществява чрез водопроводна мрежа с обща дължина 179 км.

Таблица 33: Водоснабдяване на територията на община Върбица

№	Населено място/район	Дължина на довеждащите водопроводи, км.	Година на изграждане	Дължина на разпределителната мрежа, км.	Година на изграждане
1	гр.Върбица	14	1944 - 1978	13	1954 -1971
2	с. Тушовица	25	1983	25	1984
3	с. Бяла река	10	1943 - 1988	6	1943 -1959
4	с.Нова Бяла река	11	1971 - 1983	3	1971
5	с.Маломир	7	1971	3	1971
6	с. Крайгорци	0	1963	1	1963
7	с. Чернооково	3	1974 - 1981	3	1974 -1979
8	с. Божурово	1	1976	1	1980
9	с. Станянци	4	1969	9	1971
10	с. Менгишево	3	1967 - 1981	3	1967 - 1979
11	с. Кълмен	3	1979	3	1979
12	с. Конево	3	1958 - 1967	3	1957 - 1972
13	с. Ловец	2	1957	2	1962 - 1970
14	с. Сушина	5	1976	5	1976
15	с. Иваново	2	1957 - 1976	2	1957 - 1976
16	с. Методиево	2	1969	2	1969
	Община Върбица общо:	95		84	

Източник: ВИК - Шумен

Водопроводите са в експлоатационна възраст между 40 и 70 г. Изградените водопроводи са главно от етернитови, манесманови, стоманени и поцинковани тръби. Експлоатационния период на водопроводите отдавна е изтекъл. Експлоатационната възраст обуславя големи: загуби, намалена проводимост, чести аварии, влошено качество на питейните води.

Подаваната за водоснабдяване на населените места вода непрекъснато намалява вследствие на масирано безразборно изсичане на дървесни масиви. В последните години намалява и делът на полезно използваната вода от водоснабдителните системи, като се увеличава размера на загубите на вода.

В зависимост от характера на водоизточниците, общото подадено водно количество вода се разпределя, както следва:

- от повърхностни течащи води- 324 хил.м³ или 87.00%
- от подземни водоизточници- 49 хил.м³ или 13.00%

Проблем за ефективно използване на добре изградената водопроводна мрежа в общината е състоянието на вътрешната водоснабдителна мрежа за населените места. В много от селата тя е амортизирана и е причина за чести аварии, големи загуби на вода и прекъсване на нормалното водоподаване. В най-голяма степен това се отнася за град Върбица, въпреки че е с най-добре изградена водопроводна мрежа. Тук реално не се използва повече от 50% от възможно подаваното водно количество, поради високата аварийност на водопроводната мрежа. Град Върбица от дълги години е на постоянен дневен режим при недостатъчен дебит на повърхностните води. Необходима е етапна реконструкция в непродължителен срок.

Основният възел на водоснабдителната система вече е достигнал пределните си възможности и подлежи на реконструкция и разширение. Започналото дублиране на амортизираните деривационни водопроводи е спряно поради липса на финансови средства.

В много от селата са ограбени или разрушени части от водоснабдителните съоръжения.

Канализация

В община Върбица няма изградени мрежи и системи за отпадни води дори в общинския център. Поради това реките “Елешница”, ”Тича”, ”Герилла” са с трайни замърсявания. Същите реки се вливат пряко без пречистване в язовир “Тича” и по този начин го замърсяват.

Хидромелиоративна мрежа

На територията на община Върбица има много водоеми. За напояване се използват водите на язовири, подпочвени води, повърхностно-течащи води от реките.

Техническото състояние на съоръженията (язовирна стена, преливник, основен изпускател) не навсякъде е в добро състояние и е възможно да създаде проблеми при експлоатацията;

Хидротехническите съоръжения (канална мрежа и др.) са амортизирани или разрушени, което води до ограничено поливане на възможните за напояване площи.

1.7.3. Енергийна инфраструктура

Електроснабдяването на община Върбица и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от “Енерго-Про Мрежи” АД, район Варна.

Всички 16 населени места на територията на община Върбица са електрифицирани и нуждите на населението от електропотребление са задоволени.

“Енерго-Про Мрежи” АД, електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативно планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводи високо напрежение на територията на община Върбица.

Таблица 34: Електроразпределителна мрежа на община Върбица

Показател	П/ст	Ел.проводи СН	ТП	ТП
Община Върбица	бр.	км	бр.	кVA
	0	98	40	24500

Източник: Енерго-Про Мрежи АД

На територията на общината има 98 км ел. проводни СН и 40 трафопоста. Две трети от трафопостовите са в селата, а една трета в града. Инсталираната трансформаторна мощност в общината не е достатъчна за покриването на консумираната мощност от населението и предприятията. Трафопостовите са с мощност 24500 кVA. В новите квартали, предвид застрояването и съсредоточаването на товари в тези райони трафопостовите са недостатъчни.

Така изградената електропроводна мрежа не осигурява достатъчна сигурност и оперативност в захранването на населените места. Инсталираната трансформаторна мощност не е оразмерена за товара от сегашните мощности и трансформаторите работят на границата на натовареност. Електроразпределителната мрежа средно и ниско напрежение също е лошо развита както в пространствен аспект така и в техническо отношение. В градската част тя е въздушна и от части кабелна.

Град Върбица се захранва с две средни напрежения 2 x 10, а селата на 20 кVA. Въздушните изводи 20 кVA. захранват всички населени места от общината, без възможност за резервиране в аварийни ситуации за града, така и за селата.

Всички бъдещи инвестиции на “Енерго-Про Мрежи” АД Варна ще са насочени към постигане на висока сигурност на доставките, подобряване на услугите и клиентското обслужване, както и към утвърждаване на култура на взаимно доверие и лоялност.

На територията на община Върбица има изградени две фотоволтаични централи в с. Ловец и с. Нова Бяла река.

Газоснабдяване

В общи линии енергията, която се консумира за отопление на територията на общината е електроенергия и дървесина, която в последните години е на изчерпване, за което захранването на община Върбица трябва да се осъществи с природен газ. Общата дължина на газоразпределението ще е 30 км. с работно налягане 4 Bar. изградено от полиетиленови тръби /PE – HD/, с което ще се захранят около 12 общински обекта.

1.7.4. Телекомуникации

В Община Върбица има покритие на GSM операторите – Глобул, Виваком и М-тел. В общината има кабелна телевизия и интернет само в гр. Върбица. Има изграден и информационен център в гр. Върбица.

1.8. Опазване на околната среда – екологично състояние и рискове

1.8.1. Състояние на въздух, води, почви, шум и радиация

Като цяло екологичната характеристика на Община Върбица е много добра.

Въздух

Към настоящият момент няма данни за състоянието на въздуха поради липса на изследвания правени на територията на общината, която не попада в обхвата на автоматичната измервателна станция на компонентите на атмосферния въздух, разположена в гр. Шумен.

Промишлеността е доста слабо развита, което не предполага замърсяване на атмосферния въздух в района, качеството на което се определя предимно от увеличения брой на моторните превозни средства и от увеличеното потребление на твърди горива в битовия сектор.

Но като цяло качеството на въздуха на територията на община Върбица е много добро.

Води

За периода 2007-2012 г. от РЗИ гр. Шумен са взети за изследване 198 проби вода от населените места в община Върбица. Проведени са общо 3583 анализа, от които 3055 по химични показатели и 528 по микробиологични показатели. От общия брой проведени анализи 56 са нестандартни – 1,56 % нестандартност, от които по химични показатели нестандартните изследвания са 23 - 0,75 % нестандартност, а тези по микробиологични показатели са 33 - нестандартност 6,25 %. Наднормени стойности на нитрати са установени в 8 населени места – с. Методиево, с. Иваново, с. Нова бяла река, с. Конево, с. Сушина, с. Станянци, с. Ловец и с. Крайгорци. Броят на населените места, в които са установени нестандартни проби по микробиологични показатели по години е както следва: 2007 г. – 9 (гр. Върбица, с. Методиево, с. Менгишево, с. Нова бяла река, с. Бяла река, с. Кьолмен, с. Крайгорци, с. Станянци и с. Тушовица); 2008 г. – 4 (с. Нова бяла река, с. Бяла река, с. Ловец и с. Тушовица); 2009 г. – 4 (с. Маломир, с. Сушина, с. Станянци и с. Тушовица); 2010 г. – 1 (гр. Върбица); 2011 г. – 2 (с. Методиево и с. Бяла река); 2012 г. – 0.

Таблица 35: Състояние на водите в Община Върбица за периода 2007-2012 г.

	2007-2012 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Брой проби	198	39	33	35	39	26	26
Брой анализи	3583	702	644	678	714	430	415
Брой нестандартни анализи	56	27	12	9	2	4	2

Източник: РЗИ-гр. Шумен

Почви

На територията общината са определени два пункта от Националната система за почвен мониторинг: Пункт № 352 село Методиево и Пункт № 351 гр. Върбица. Получени са следните резултати:

Таблица 36: Почвен мониторинг в Община Върбица

Показател	ПУНКТ № 351	ПУНКТ № 352
Органичен въглерод	10,3	15,7
Общ азот	670	1640
Общ фосфор	500	620
Азот нитратен	1,2	4,7
Арсен	5,6	8,5
Кадмий	0,18	0,23
Кобалт	10,1	13,3
Хром	40	52,3
Мед	11,5	21,4
Желязо	2,7	3,09
Манган	527	830
Олово	16	18
Цинк	55	65
Никел	46	42

Източник: Община Върбица

Залежалите и негодни за употреба пестициди са депонирани в 6 броя Б-Б куба, намиращи се в село Конево на прилежащата територия на бивш склад за ПРЗ в количествата 12 600 кг. прахообразни и 500 л. течни пестициди. На територията на Община Върбица няма действащи обекти за добив и първична обработка на подземни богатства.

Шум

РЗИ гр. Шумен не извършва мониторинг на шума на територията на община Върбица.

Радиация

На територията на Община Върбица няма данни за нарушения на радиационната обстановка и наличие на вредни нейонизиращи лъчения. Промените в радиационния статус на общината остават в границите на нормативните изисквания.

1.8.2. Дейности по управление на отпадъците

В община Върбица е въведено организирано сметосъбиране и сметоизвозване на отпадъците във всички населени места и е обхванато 100% от населението. Предстои стартиране и на разделно събиране на отпадъците. Събраните отпадъци се извозват до депо в гр. Омуртаг.

Капацитетът на старото общинско депо за отпадъци до кв.Трошка е изчерпан. Същото депото е затворено и има изготвен технически проект за неговата рекултивация. Разработен е проект и предстои изграждане и на претоварна станция в с. Менгишево.

На територията на община Върбица са ликвидирани всички нерегламентирани сметища, а новообразуваните периодично се чистят от Общината.

В общината се генерират и изхвърлят предимно смесени битови отпадъци от домакинствата и по-малко биоразградими отпадъци. Незначителен е дялът на опасните отпадъци: батерии, лекарства, луминисцентни лампи, акумулаторни батерии и др.

Дялът на строителните отпадъци в общото количество на ТБО е минимален за общината, тъй като строителството е в много малък обем. Извършват се предимно реконструкция и ремонт на сгради. Строителните отпадъци не се извозват организирано, което води до липса на контрол за тяхното количество и изхвърляне.

В частност поминъка на населението на общината определя вида отпадъци и източниците на замърсяване от растителен и животински произход. Този тип замърсители имат временен характер и не оказват дълготрайно влияние върху екологичната обстановка в общината. Въпреки това е необходимо изграждане на площадки за сепариране и компостиране на отпадъците.

През зимния период голям дял от отпадъците е сгурия. Това е така, защото повечето домакинства в общината се отопляват с твърдо гориво, при което изгарят и голяма част от образуваните през деня битови отпадъци.

Дялът на строителните отпадъци в общото количество на ТБО е минимален за Община Върбица, тъй като строителството в общината е в много малък обем. Извършват се предимно реконструкция ремонт на сгради.

На територията на общината със заповед на Кмета на Върбица излезлите от употреба луминесцентни лампи и други лампи, съдържащи живак се събират на определените места в кметствата по населени места, като ежеседмично се извозват на определеното място в двора на бившето БКС за временно съхранение.

Излезлите от употреба моторни превозни средства се извозват след проверка от служители на ОА Върбица на площадката в бившето БКС за временно съхранение до предаването им в центровете за разкомплектоване.

Отработените масла от моторни превозни средства се сменят само в лицензираните автосервиси, където същите се съхраняват до предаването им за вторична обработка.

Таблица 37: Почистени незаконни и криминални сметища по населени места в община Върбица през 2008 г.

Населено място	Брой на ликвидираните нерегламентирани сметища	Площ в дка	Изразходвани средства в лв. за 1 дка.
с.Божурово	3	3,50	346,00
с.Бяла река	3	2,00	524,00
гр.Върбица	6	3,5	494,00
с.Иваново	2	1,5	360,00
с.Конево	1	2,00	233,00
с.Крайгорци	1	1,00	132,00
с.Кьолмен	2	1	207,00
с.Ловец	2	1,5	260,00
с.Маломир	2	1,5	262,00
с.Менгишево	2	2,50	268,00
с.Методиево	2	2,5	286,00
с.Нова бяла река	2	1,50	210,00
с.Станянци	2	2,50	285,00
с.Сушина	2	1,5	196,00
с.Тушовица	2	2,00	327,00
с.Чернооково	2	2,5	287,00

Източник: Община Върбица

След направени проучвания за генерираните битови отпадъци в малките населени места, съставът на тези отпадъци се отличава от средния състав на битовите отпадъци в по-големите населени места. В тези отпадъци почти липсват хранителни продукти, тъй като те се използват за храна на домашните животни. Нисък е процентът на хартията и пластмасата. Висок е процентът на неорганичните вещества – 50%, формирането на които се дължи основно на почистването на домовете и дворовете.

Генерираните отпадъци от промишлените предприятия на територията на общината (малки шивашки и дървопреработващи предприятия) се събират и извозват на градското депо със собствен транспорт.

На територията на Общината няма площадки за разделно събиране на отпадъците, няма претоварни и сепариращи станции за отпадъците преди предаването им за крайна преработка. От местата на генериране отпадъците се транспортират до сметищата и се депонират.

През 2008 г. ПУДООС е финансиран проект „Усъвършенстване на събиране и транспортиране на битови отпадъци от всички населени места в община Върбица”.

Доставени са 528 броя контейнери тип „Бобър” и два броя сметосъбиращи автомобили – закрити с надстройка „Рото прес” - 10 м³, които ще работят ежедневно на 1 смяна и обслужват районите ежедневно по отделен маршрут веднъж на две седмици.

Транспортната схема включва маршрутни графици по определен район. Графиците са съобразени с производителността на специализирания автомобил. Определени са следните райони:

- I район – с. Маломир, с. Станянци, с. Божурово, с. Чернооково и с. Крайгорци;
- II район – с. Кьолмен, с. Конево, с. Ловец, с. Иваново и с. Методиево;
- III район – гр. Върбица, курортен комплекс, с. Менгишево, с. Нова Бяла река, с. Бяла река и с. Тушовица.

Селата от I район се обслужват с кофи от 110л. тип „Меви” както следва:

- с. Маломир – 143 бр
- с. Станянци – 211 бр
- с. Божурово – 109 бр.
- с. Чернооково – 186 бр
- с. Крайгорци – 67 бр.

Определени са според обема на съда, коефициента на попълване на съда, максимално денонощно количество отпадъци в МЗ/ ден, времето за съхранение на отпадъците в дни

(периодичност на транспортиране) . С 1 брой кофа от 110 л. тип „Мева” се обслужват 5 броя жители при определена периодичност на транспортиране.

Селата от II и III район се обслужват от контейнери 1,1 м³ тип „Бобър” както следва:

с. Бяла река - 82 бр.
с. Иваново - 26 бр
с. Конево - 19 бр
с. Кьолмен - 6 бр.
с. Ловец - 27 бр
с. Менгишево – 33 бр.
с. Методиево - 34 бр
с. Сушина - 21 бр
с. Нова бяла река - 27 бр
с. Тушовица - 56 бр
гр.Върбица - 197 бр.

С 1 брой контейнер тип „Бобър” се обслужват 23-25 броя жители при определена периодичност на транспортиране.

Разстоянията от районите до регионалното депо гр. Омуртаг в една посока е както следва:

I район от гр. Върбица до гр. Омуртаг – 35 км.
II район от с. Методиево до гр. Омуртаг – 49 км.
III район от с. Тушевица до гр. Омуртаг – 60 км.

Всички генерирани отпадъци в населените места на територията на общината се третират чрез депониране в РЦКОТБО в гр. Омуртаг. Няма внос или износ на промишлени или опасни отпадъци.

Ежемесечно се изготвя справка за ликвидираните незаконни сметища и се изпраща до РИОСВ - гр. Шумен. Ежегодно общинска администрация Върбица попълва информационни карти за Териториално статистическо бюро и РИОСВ за количествата битови и строителни отпадъци, събрани на територията на общината

1.9. Административен и финансов капацитет на Община Върбица

1.9.1 Административен капацитет и структура на общинската администрация

Община Върбица разполага с добре изградена административна структура.

Фиг. 4: Структура на Общинска администрация - Върбица

Източник: Община Върбица

ЛЕГЕНДА:

- АПО и ФД - административно-правно, обслужване и финансова дейност
- ГР и АПО - гражданска регистрация и административно правно обслужване
- ФД – финансова дейност
- 6.РРХДИП - регионално развитие, хуманитарни дейности и инвестиционни програми
- ОЗСП - образование ,здравеопазване и социална политика
- 6. ТСУ и ИП - териториално-селищно устройство и инвестиционни програми

Структурата е приета с Решение № 1 от Протокол № 6 от 26.07.2012 г. на Общински съвет – гр. Върбица. Общинската администрация е организирана в дирекции, отдели и обслужващи звена, които подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му, извършващи дейности по административното обслужване на гражданите и юридическите лица.

Администрацията и ръководството наброяват общо 64 души. В дирекция „Финансово-стопански дейности” по щат са 10.5 служители, в дирекция „Административно правно, организационно и информационно обслужване”- 15 служители, в дирекция „Специализирана администрация”- 14.5 служители. От служителите с висше образование 12 са икономисти /5 мъже и 7 жени/, 5-ма са с висше техническо образование /4 мъже и 1 жена/, специалисти с друго висше образование-7 /3 мъже и 4 жени/, с висше степен „специалист” и средно специално образование са 6 души /3 мъже и 3 жени/, със средно - общо 13 души /7 мъже и 6 жени/. По полов признак разпределението е равномерно и осигуряващо равнопоставеност - 21 жени и 22 мъже.

Наличните човешки ресурси и структура са предпоставка за качественото изпълнение на проектите в ОПР 2014-2020 г. Добре подготвените професионално общински кадри имат опит в работата по европейски програми. Община Върбица се помещават в нова сграда, изцяло ремонтирана и обзаведена по проект на програма „Красива България”. Общият брой на кабинетите в Общината са 21. Работните места са оборудвани с необходимата техника, а именно: персонални компютри- 55 броя; принтери - 31 броя; факс, стационарни телефони; офис консумативи. С наличието на необходимата техника се улеснява значително работата на служителите в общината. По този начин те могат по-бързо и качествено да извършват своите дейности.

1.9.2. Общински бюджет и финансов капацитет

Върбица е малка община и финансовият ѝ капацитет и възможности за съ-финансиране на проекти и самостоятелно изпълнение на дейностите, заложи в ОПР 2014-2020 г. са доста ограничени. Причината е в липсата на достатъчно собствени приходи в общинския бюджет.

За 2013 г. макрорамката по приходно-разходната част на бюджета е в размер на **5 088 234 лева**, в това число:

- Приходи с държавен характер в размер на 3 532 966 лева
- Приходи с местен характер в размер на 1 555 268 лева

От собствените приходи на Общината, данъчните приходи са в размер на 167 550 лева, неданъчни приходи - 328 600 лева, а целевата субсидия за финансиране на капиталовите разходи в местните общински дейности в размер на 254 000 лева.

Общинският бюджет за 2013 г. е формиран по следния начин:

По прихода – 5 088 234 лева

1. Приходи с държавен характер в размер на **3 532 966** лева в т.ч.:

1.1. Собствени приходи в размер на **5 700** лева;

1.2. Обща допълваща субсидия за финансиране на делегираните от държавата дейности в размер на **3 314 741** лева.;

1.3. Преходен целеви остатък в размер на **212 525** лева.;

2. Приходи с местен характер в размер на **1 555 268** лева в т.ч.:

2.1. Данъчни приходи в размер на **167 550** лева;

2.2. Неданъчни приходи в размер на **328 600** лева;

2.3. Обща изравнителна субсидия в размер на **763 000** лева

2.4. Целева субсидия за финансиране на капиталовите разходи в местните общински дейности в размер на **254 000** лева, както следва:

2.5. За предоставяне на трансфери в размер на **(-) 60 000** лева.

2.6. За погасяване на безлихвен заем от ПУДООС в размер на **(-) 43 300** лв.,

2.7. Задължения по финансов лизинг в размер на **(-) 11 100** лв.;

По разхода в размер на 5 088 234 лева разпределени по функции, групи, дейности, параграфи и под параграфи, както следва:

1. За делегирани от държавата дейности в размер на **3 532 966** лева;

2. За местни дейности в размер на **1 555 268** лева

3. Резерв за неотложни разходи – **50 000** лева.

4. Капиталови разходи за 2013 година в размер на **407 909** лева в т.ч.:

4.1. Финансирани с целеви средства от Републиканския бюджет в размер на **234 500** лева.

4.2. Финансирани със собствени средства в размер на **148 200** лева.

4.3. Финансирани със собствени средства от преходния остатък във второстепенните разпоредители в размер на **25 209** лева.

Най-много средства в общинския бюджет (около 56%) са заделени за функция „Образование” – 2 864 258 лева, следвана от функция „Общо държавни дейности” – 1 115 960 лева (22%) в т. ч.: „Общинска администрация” – 1 040 460 лева и „Общински съвет” – 75 500 лева, функция „Жилищно строителство, БКС и опазване на околната среда” – 511 700 лева (10%) и функция „Икономически дейности и услуги” – 262 075 лева (5%).

От разпределението на публичните разходи в бюджета по функции е видно, че Община Върбица няма финансов капацитет за самостоятелно финансиране на проекти и дейности от Общинския план за развитие. В бюджета няма заделени средства за разработване, управление, изпълнение и съ-финансиране на проекти и дейности от ОПР. Единствените възможности са от заделения резерв в размер на 50 000 лева за неотложни разходи.

За изпълнението на Общинския план за развитие за 2014-2020 г. следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програма за рибарство, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фонд „ФЛАГ”, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет.

Все още не много популярен, но важен за бъдещото развитие на българските общини начин за финансиране и изпълнение на публични функции и дейности е публично-частното партньорство (ПЧП). Неговите форми, структуриране и механизми вече са нормативно уредени със Закона за публично-частното партньорство в сила от 01.01.2013 г.

ПЧП се урежда, чрез договор между публичния партньор – Община и частния партньор – Инвеститор. ПЧП дава гаранции за защита на публичните активи и ефективно управление на публичните средства, като същевременно се създават работни места, генерират доходи и насърчава предприемачеството. Политиката за общински ПЧП се определя с ОПР и Програмата за реализация на ОПР, в която в самостоятелен раздел трябва да се включат общинските ПЧП и сроковете за изпълнението им. Срокът на един договор за ПЧП може да бъде от 5 до 35 години.

За изпълнението на ОПР 2014-2020 г. са важни и частните проекти и инвестиции на местния бизнес и НПО, които също създават условия за подобряване на средата и съживяване на района.

2. Обобщен SWOT анализ

SWOT анализът е обективно следствие от социално-икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие. SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Върбица, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

Силни страни	Слаби страни
1. Красива и чиста природа – Върбица е разположена по северните склонове на главната Старопланинска верига в близост до река Камчия и язовир „Тича”. 2. Благоприятни климатични условия и водни ресурси, значителни горски масиви. 3. Богата флора и фауна, защитени видове и територии. 4. Липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда. 5. Наличие на минерални извори с доказани лечебни свойства. 6. Разнообразно културно-историческо наследство. 7. Традиции в отглеждането на едър и дребен рогат добитък и наличие на свободни площи, подходящи за пасищно животновъдство. 8. Добри условия за развитие на биоземеделие. 9. Изградена техническа, транспортна и социална инфраструктура и относително добре развита селищна система.	1. Неблагоприятно географско положение, встрани от важни транспортни артерии (затворен Върбишки проход) и отдалеченост от големи административни центрове. 2. Висока степен на амортизираност на техническата и транспортна инфраструктура. 3. Висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт. 4. Демографска криза - намаляване и застаряване на населението. 5. Ниско образователно равнище и недостатъчна степен на квалификация на населението. 6. Липса на ПСОВ и на канализация в цялата община. 7. Слабо развит в икономическо отношение район с неблагоприятна инвестиционна среда и ниска конкурентоспособност. 8. Ограничени възможности на общинския бюджет. 9. Ниско ниво на планова обезпеченост по отношение на устройство на територията.
Възможности	Заплахи
1. Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство с висока добавена стойност. 2. Условия за развитие на добивна и преработвателна промишленост. 3. Потенциал за развитие на интегриран културно-исторически, селски, спа туризъм и балнеология, еко туризъм, лов и риболов. 4. Наличие на минерална вода, свободен сграден фонд, почивни станции и традиции в областта на балнеологията, които могат да се възстановят и да предизвикат инвеститорски интерес. 5. Стимулиране на публично-частните партньорства. 6. Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на съвместни проекти. 7. Привличане на инвестиции чрез фондовете на ЕС, от български и чуждестранни инвеститори.	1. Задълбочаване на икономическия упадък, увеличаване на безработицата и риск от социална нестабилност. 2. Увеличаване на миграцията и продължаващо намаляване дела на населението в трудоспособна възраст. 3. Влошаване качеството на техническата инфраструктура и транспортните връзки до степен на невъзможност за изпълнение на функциите им. 4. Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи. 5. Посегателства върху природните и културно-исторически дадености. 6. Замърсяване на околната среда от антропогенни или други фактори. 7. Експлоатация на горския фонд, неотговаряща на принципите на устойчивото развитие. 8. Ниското ниво на образование и квалификация на населението би могло да пречат за привличането на инвестиции и създаването на нови предприятия.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. Стратегия – визия, цели и приоритети за развитие на община Върбица за периода 2014 – 2020 г.

Общинският план за развитие на община Върбица обвързва сравнителните предимства и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, обединени от стремежа към по-висок жизнен стандарт и устойчивост. Съхранените местни ресурси – хората, природата, горите, земята, водите, защитените територии и зони, природното и културно наследство са символи на местната идентичност и основа за бъдещото развитие на Върбица.

При разработването на стратегическата част на ОПР е необходимо постигане на хармонизация и съответствие с изискванията, залегнали в стратегическите насоки и законодателството на ЕС в областта на регионалната и кохезионната политики. Това съответствие се отнася до това в каква степен плановият документ, разработен и прилаган на местно ниво, отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС. Най-общо стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт.

От особено важно значение е ОПР да бъде разработен и прилаган като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Този подход не трябва да се разглежда като нарушаване на самостоятелността на общината сама да определя стратегията си за развитие и средствата за нейното изпълнение. Чрез прилагането на единен подход и стандарти на планиране и програмиране на развитието, взаимната обвързаност на стратегиите и планове на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

Стратегията за реализация на целите и приоритетите за развитие, залегнали в ОПР на община Върбица, обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните най-общи стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Стратегическата рамка на Общинския план за развитие на община Върбица 2014-2020 г. е съобразена с изискванията на европейското и националното законодателство за регионално развитие и се основава на следното:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от проведените социално-икономически анализ и SWOT-анализ, където са синтезирани основните проблеми, текущото състояние, тенденциите и бъдещия потенциал и възможности за развитие на района.

- Визията, стратегическите цели, приоритетите и специфичните цели на Общинския план за развитие на Върбица за периода 2014-2020 г. са формулирани в резултат на проведена широка обществена дискусия и обсъждания, като в същото време са отчетени и съгласувани целите и приоритетите, дефинирани в стратегическите документи от по-високо ниво.

- Стратегическата рамка за развитие на ОПР отчита целите на европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020” и с други общоевропейски документи на политиката за сближаване като Стратегическите насоки за развитие на Общността и стратегиите от Лисабон и Гьотеборг.

- Стратегическата част на ОПР е обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през новия програмен период, като: Националната програма за развитие „България 2020”, Националната програма за реформи 2011-2015 г., Националната стратегия за регионално развитие на Република България

за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., както и различни секторни стратегии и политики.

- ОПР е съгласуван със стратегическата рамка на новия Регионален план за развитие на Североизточен район и с Областната стратегия за развитие на област Шумен за периода 2014-2020 г.

- Мерките и дейностите заложи в ОПР отразяват желанията и вижданията на местната власт, обществени организации, гражданите и бизнеса, относно приоритетите за развитие на общината и в същото време са съгласувани с мерките и дейностите, които ще се финансират от Оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, Програмата за морско дело и рибарство и др.

- Заложените проекти за изпълнение в Програмата за реализацията на ОПР на община Върбица за 2014-2020 г. са изцяло съобразени с приоритетите за развитие на общината и бюджетните ѝ възможности за съфинансиране.

Общинският план за развитие трябва да допринесе за постигане целите на ЕС в областта на регионалната политика и приоритетите на Стратегия „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж:

- ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;

- УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ - насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;

- ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

ОПР трябва да се обвърже и с целите на Стратегия „Европа 2020“ за:

1. Трудова заетост - работа за 75 % от хората на възраст между 20 и 64 години
2. НИРД и иновации - инвестиране на 3 % от БВП на ЕС (публичен и частен сектор взети заедно) в научноизследователска и развойна дейност и иновации

3. Климатични промени и енергия - намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % (или дори с 30 %, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г., добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници увеличаване на ЕЕ с 20 %

4. Образование - намаляване на процента на преждевременно напусналите училище до под 10 % и поне 40 % от 30-34-годишните със завършено висше образование

5. Бедност и социално изключване - поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора

Общинският план за развитие може да се разглежда като интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България, като адекватността му по отношение на цялата система се оценява в следните направления:

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната програма за реформи 2011-2015 г.

В Националната програма за реформи като национален ангажимент по Стратегия „Европа 2020“ са заложи следните цели:

- Национална цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”

- Национална цел 2: „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП”

- Национална цел 3: по Пакет „Климат-енергетика” – „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в brutното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.”

- Национална цел 4: „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”

- Национална цел 5: „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Общинският план за развитие интерпретира и отразява приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие по отношение на ключовите области на регионалното и местното развитие, свързани с икономическо, социално и териториално сближаване и балансирано развитие. Стратегическите цели на НСРР са насочени към: повишаване на конкурентоспособността и заетостта; инфраструктурно развитие и достъпност, устойчивост и социалното включване.

Съгласуваност с Националната програма за развитие „България 2020”

Общинският план за развитие е съобразен с целите и приоритетите на НППР.

Цели на НППР:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.

2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.

3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

В НППР са заложили 8 приоритета, формулирани както следва:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.

2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.

3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.

4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.

5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.

7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.

8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Обвързаност с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

Важен момент е ОПР да отразява пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и се създадат предпоставки и условия за оптимизиране на функциите на общинския център, който играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината. В същото време трябва да се постигне балансираност в развитието, чрез инвестиции в определените селища – опорни центрове на административния център – град Върбица.

В НКПР са заложили следните стратегически цели за развитие:

Стратегическа Цел 1 “Интегриране в европейското пространство”

Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.

Стратегическа Цел 2 “Полицентрично териториално развитие”

Укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове-центрове с подобро качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони.

Стратегическа Цел 3 “Пространствена свързаност и достъп до услуги”

Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги.

Стратегическа Цел 4 “Съхранено природно и културно наследство”

Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.

Стратегическа Цел 5 “Стимулирано развитие на специфични територии”

Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие.

Стратегическа Цел 6 “Конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации”

Повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавно подкрепени зони за растеж и иновации в урбанистичните центрове от високите нива на полицентричния модел.

Съответствие със стратегическата рамка на Регионалния план за развитие на Североизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво общински план за развитие следва да се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре” и „отгоре-надолу”.

РПР на СИР поставя следните стратегически цели за периода 2014-2020 г.:

- *Стратегическа цел 1:* ”Повишаване конкурентоспособността на района чрез активиране на специфичния му потенциал, съчетано с опазване на околната среда”
- *Стратегическа цел 2:* „Повишаване на социалния капитал на района чрез подобряване стандарта на живот и качеството на жизнената среда”
- *Стратегическа цел 3:* „Балансирано териториално развитие и сътрудничество чрез подобряване на свързаността и функционалната интегрираност на система от урбанизационни центрове”.

Съответствие с Областната стратегия за развитие на област Шумен за периода 2014-2020 г.

Необходимо е в значителна степен да бъде постигнато съответствие на целите и приоритетите за общинско развитие с приоритетите на областно ниво, като се отчитат стратегическите насоки за разработване и общинските планове за развитие, представени в Областната стратегия за развитие на област Шумен. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони.

Областната стратегия за развитие на област Шумен дефинира следните три стратегически цели:

1. *Устойчиво повишаване икономическата жизненост на област Шумен чрез активиране на местния потенциал и подобряване на екологичните условия.*
2. *Ограничаване на социалната изолация и подобряване условията за развитие на човешкия капитал.*
3. *Балансирано и устойчиво териториално развитие.*

Основните източници на средства за финансиране изпълнението на Общинския план за развитие на община Върбица за 2014-2020 г. са: Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), общинския бюджет, централния бюджет на РБ и други фондове и програми.

ЕСИФ е общо понятие, обединяващо в новия програмен период Кохезионния фонд, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и финансирането по линия на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за

морско дело и рибарство. Помощта за България от ЕСИФ е регламентирана в Споразумението за партньорство между България и ЕС за 2014-2020 г., наследник на Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г.

В Споразумението за партньорство са формулирани четири основни приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

Приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж, който обхваща подприоритетите: Заетост и трудова мобилност, Социално включване и Образование, учене през целия живот.

Приоритет 2: Иновации и инвестиции за интелигентен растеж, който обхваща подприоритетите: Повишаване конкурентоспособността на МСП в ключови икономически сектори, НИРД и иновации, и достъп до и използване на ИКТ.

Приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, който обхваща подприоритетите: Свързаност (външна и вътрешна), Преминаване към ниско-въглеродна икономика, енергийна и ресурсна ефективност, Климат и климатични промени и Околна среда и опазване на природното богатство.

Приоритет 4: Добро управление и достъп до качествени обществени услуги, който обхваща подприоритетите: Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление, качествена и независима съдебна система и Достъп до качествени обществени услуги и ефективно прилагане на електронното управление с оглед на провеждането на реформи.

Допълнителен механизъм за финансиране се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в „районите за целенасочена подкрепа” (общини с влошено социално-икономическо състояние), съгласно действащото национално законодателство за регионалното развитие (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в Областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

В ОСР на Шумен 2014-2020 г., община Върбица е определена като район за целенасочена подкрепа от държавата, който отговаря на 6 критерия от 8-те, регламентиращи в чл. 6 на ЗРР, а именно:

1. нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
6. над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа.

За да финансира инвестиционните си разходи за развитие, местната власт трябва да има достъп и до националния и регионалния пазар на капитали, както и да развива форми на публично-частни партньорства.

Социално-икономическото и инфраструктурно развитие на община Върбица и през новия програмен период ще се осъществява под комбинираното влияние на две групи фактори:

- стимулиращи развитието;
- задържащи развитието.

Програмно-целевата част на Общинския план за развитие е базирана основно на очакваното въздействие на система от условия и фактори, които ще имат положително, позитивно въздействие върху комплексното развитие на общината.

В това отношение е акцентирано на отчитането на стратегическите измерения на **факторите със стимулиращо влияние**, засягащи:

- Използване на природно-климатичните и почвено-биологични ресурси на територията за развитие на аграрния сектор и затваряне на цикъла „селскостопански суровини – преработваща промишленост“;
- Развитие на горското стопанство, дърводобивната и дървопреработвателна промишленост;
- Развитие на туризма, чрез използване на разполагаемите в общината богати туристически ресурси и развитие на съпътстващи туризма дейности и услуги;
- Балансираност и всеобхватност на функции в общината и в административния ѝ център, които увеличават икономическия, административния и обслужващия им потенциал.

Развитието на община Върбица ще изпитва и съпътстващото влияние на **фактори със задържащ характер**.

Такива са:

- Липсата на човешки ресурс с необходимото качество като образование и професионални умения и капацитет;
- Липсата на изградена привлекателна и устойчива бизнес и инвестиционна среда;
- Наличието на диспропорция между потребността от публични инвестиции и очакваните възможности за бюджетно осигуряване на средства.

Данните от анализа на текущото състояние показват, че община Върбица се нуждае от ускоряване на социално-икономическото си развитие и стимули за преодоляване на демографските проблеми, генериране на растеж и заетост.

Общината следва да мобилизира целия си потенциал (природно-ресурсен, човешки и инвестиционен) и така да насочи развитието си, че в максимална степен да оползотвори възможностите за финансиране - национални и европейски.

Необходимо е и прилагане на интегриран подход за развитие на територията. Това означава подходящо съчетаване на политиките и мерките, въздействащи върху икономическия, природно-културния, инфраструктурния и човешкия потенциал.

Потребностите от „коригиращи“ и „подкрепящи“ публични намеси в развитието на община Върбица са се увеличили през последните години. Необходимо е ново териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки и успешно изпълнение на целите и приоритетите на Общинския план за развитие 2014-2020 г.

На тази основа, стратегията за развитие на общината за периода до 2020 г. следва да бъде агресивна по отношение на необходимите предпоставки за развитие на икономиката и привличане на инвестиции, стабилизираща за постигане на желания териториален баланс и протичането на демографските процеси и подкрепяща по отношение на изграждането и обновяването на инфраструктурите.

Същевременно трябва да се отчете факта, че идентифицираните в социално-икономическия анализ множество проблеми и нужди на територията на общината няма да могат да бъдат решени в рамките на програмния период до 2020 г. Финансовите ресурси и възможности следва да бъдат обвързани и насочени към решаването на най-приоритетните потребности на общината, така че да доведат до значителен социално-икономически ефект.

1.1. Визия и стратегически цели за развитие на общината

Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на развитие на община Върбица. Тя е консолидирана, обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Жителите на Върбица искат да имат "работа и по-висок жизнен стандарт", да обитават "добре устроена жизнена среда" и да чувстват "сигурност" за живота си и за бъдещето на децата си. На тази основа е формулирана и визията за развитие на общината.

Визия

„Община Върбица - привлекателен за живот и работа екологично чист район с икономически растеж и заетост, развити селско, горско стопанство и туризъм, основани на ефективно използване на ресурсите, осигуряваща качествено образование, здравни и социални услуги на своите граждани.”

Във визията е заложена прогнозата, че ще бъде оползотворен и развит специфичният потенциал на общината, заложен най-вече в нейното предимство на екологично чист район, ще бъде повишена степента на икономическо развитие, ще бъдат подобрени условията за живот и ще бъде преодолян демографския проблем.

За реализиране на визията, е необходимо да се работи за:

- създаване на благоприятна бизнес среда с цел стимулиране на инвестиционната активност за създаване на нови работни места и допълнителни източници на доходи за жителите на община Върбица;
- технологично и структурно обновяване на икономиката и повишаване на нейната ефективност;
- възстановяване и развитие на традиционните селскостопански производства;
- развитие на туристическия бизнес в съответствие със съвременните критерии и изисквания;
- развитието на техническата и социалната инфраструктура;
- създаване на устойчива жизнена среда, гарантираща здравето, безопасността и удобството на всички граждани и гости на общината.

За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека и природата. За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства.

Желаният резултат, формулиран във визията на ОПР на Върбица ще спомогне за постигане на визиите за развитие на област Шумен и СИР, които най-общо целят сближаване – икономическо, социално, териториално и екологично.

Постигането на желаната визия следва да се осъществи чрез определените главна и стратегическа цели, подкрепени от адекватни приоритети, специфични цели и мерки.

ГЛАВНА ЦЕЛ

Устойчиво местно развитие, подобряване на техническата инфраструктура, преодоляване на демографската криза и бедността, основани на потенциала и ресурсите на общината за постигане на общ икономически напредък и подобро качество на живот с високи равнища на заетост.

Устойчивото местно развитие на района е свързано най-вече с насърчаване на инвестициите, предприемачеството и оползотворяване на местния потенциал. Необходимо е целенасочено отваряне на пазара за стоки и услуги, като се използват предимствата на община Върбица. Осигуряването на достъп до нови пазари, финансови ресурси, европейски фондове, рисков капитал и схеми на финансов инженеринг е решаващ фактор за развитието на предприемачеството, генерирането на растеж и работни места в общината. Необходимо е да се насърчава разкриването на нови предприятия, повишаването на адаптивността на работниците и фирмите и интензифицирането на процеса на създаване на работни места. Тук важно значение ще има балансът между гъвкавост и сигурност на пазара на труда – гъвкавите форми на заетост

не трябва да се въвеждат за сметка на ограничаване правата на заетите и сигурността на работното място.

Високото равнище на заетост е важно условие за постигане на по-бърз и траен растеж, социално сближаване и повишаване на доходите. Увеличаването на броя на хората, участващи в пазара на труда, е най-добрият начин за съхраняване на икономическата, социалната и териториалната устойчивост на общината и ще допринесе за преодоляване на демографската криза и бедността.

Реализирането на Главната цел следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО. Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и трансгранично сътрудничество.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

ЦЕЛ 1: Развитие на местната икономика, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското, горското стопанство, туризма и съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

ЦЕЛ 2: Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческо наследство.

ЦЕЛ 3: Повишаване и развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

Комплексът от приоритети, мерки и дейности за реализацията на стратегическите цели ще бъде насочен в няколко основни области на въздействие, както следва:

- Подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическия растеж – привличане на инвестиции, по-висока заетост, доходи и жизнен стандарт.
- Подобряване на средата на обитаване – по-добра вътрешна свързаност между населените места в общината, подобрена инфраструктура, достъпни услуги, запазване и утвърждаване на природното богатство и културно-историческото наследство.
- Съхраняване на демографския потенциал и развитие на човешките ресурси със специална грижа към младите хора – ограничаване дела на ранно напусналите училище, увеличаване броя на младежите с висше образование и задържането им за живот и работа в общината.

На тази база са изведени четири приоритета за действия, насочени към постигането на специфични цели в различни сфери на развитието на общината.

Всяка специфична цел ще се изпълнява, чрез съвкупност от мерки и дейности, които ще бъдат обобщени в Програмата за реализация на ОПР 2014-2020 г. под формата на приоритетни проекти, обезпечени с човешки, финансов, времеви ресурс и съобразени с капацитета и възможностите на Общината.

1.2. Приоритети, специфични цели и мерки

Приоритет 1: Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на предприемачеството и инвестициите с приоритети селско, горско стопанство и туризъм.

Специфична цел 1.1: Насърчаване на предприемачеството и инвестициите

Мярка 1.1.1: Стимулиране на местното предприемачество

Дейности:

- Създаване на нови и разрастване на съществуващите предприятия в промишлеността, търговията, услугите и туризма

- Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез подобряване качеството на продукцията, производителността на технологиите и управлението в предприятията;
- Помощ при стартиране за неселскостопански дейности в селските райони;
- Подобряване информираността на бизнеса;
- Повишаване на предприемаческите умения.

Мярка 1.1.2: Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо развитие

Дейности:

- Разработване на стратегия за привличане на инвестиции и реализация на публично-частни партньорства;
- Създаване на каталог с информация за свободни общински терени, сгради и услуги, за които се търсят инвеститори и частни партньори;
- Активен маркетинг и реклама на икономическия потенциал на общината;
- Развитие на ПЧП;
- Създаване на благоприятни условия и подпомагане на инвеститорите.

Мярка 1.1.3: Стимулиране на сътрудничеството и партньорството

Дейности:

- Развитие на международното сътрудничество и връзки с побратимени градове;
- Развитие на междуобщинско сътрудничество и дейности;
- Съвместни проекти в партньорство с НПО.

Специфична цел 1.2: Развитие на селското и горското стопанство

Мярка 1.2.1: Разнообразяване на земеделските култури

Дейности:

- Увеличаване на трайните насаждения (лозя, овощни градини);
- Развитие на биологично земеделие;
- Изграждане и модернизиране на хидромелиоративна инфраструктура;
- Увеличаване на площите за поливното земеделие;
- Развитие на зеленчукопроизводство.

Мярка 1.2.2: Развитие на животновъдството

Дейности:

- Модернизация и разширяване на животновъдните обекти;
- Внедряване на стандарти за качество и изисквания за хуманно отглеждане на животните.

Мярка 1.2.3: Подпомагане развитието на устойчиво и високоефективно селско стопанство

Дейности:

- Стартова помощ за развитие на малки стопанства от млади фермери;
- Технологично обновяване на земеделските стопанства;
- Подобряване на научно-техническото, информационното, организационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители;
- Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни.

Мярка 1.2.4: Поддържане и съхраняване на горските ресурси и развитие на горското и ловно стопанство

Дейности:

- Професионално обучение за собствениците на гори;
- Залесяване на пустеещи и на неземеделски земи;
- Подобряване превенцията срещу горски пожари и др.;
- Развитие на дърводобива и дървопреработвателната промишленост;
- Подобряване стопанисването на горите чрез увеличаване дела на отгледните сечи;

- Създаване на ловни бази за развитие на ловното стопанство;
- Развитие на събирането на билки, гъби и други съпътстващи горското стопанство дейности.

Специфична цел 1.3: Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното наследство и природното богатство.

Мярка 1.3.1: Подпомагане развитието на местния туристически продукт и маркетинг на дестинациите

Дейности:

- Създаване на общинска стратегия и програма за развитие на туризма;
- Разработване на междуобщински маркетингови и рекламни стратегии и програми за съвместни туристически дейности;
- Развитие интегриран туризъм, базиран на природно-ландшафтните и културни дадености и ресурси;
- Организиране на културни събития за привличане на туристи;
- Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири, посещения на пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти;
- Маркетингови и рекламни дейности.

Мярка 1.3.2: Подобряване на туристическата база, информационно и кадрово обезпечаване на туризма

Дейности:

- Ремонт и обновяване на две почивни станции на Община Върбица в курорт „Върбица” (ПЧП);
- Създаване на туристически информационен портал за Върбица и района с възможност за он-лайн резервации;
- Осигуряване на добре подготвени кадри за работа в туристическия сектор;
- Повишаване качеството на обслужване в туризма.

Мярка 1.3.3: Развитие на природни, културни и исторически атракции

Дейности:

- Възстановяване, опазване, експониране, социализиране, оборудване на туристически атракции, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.;
- Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в общината включена в общинска концепция за пространствено развитие;
- Развитие на туристическата инфраструктура, необходима за нуждите на атракциите и подобряване на транспортния достъп.

Приоритет 2: Подобряване и възстановяване на техническата инфраструктура и опазване на околната среда.

Специфична цел 2.1: Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване качествата на средата

Мярка 2.1.1: Подобряване състоянието на републиканската пътна мрежа

Дейности:

- Основен ремонт, възстановяване и отваряне на Върбишки проход;
- Ремонт на път I-7 – Иваново - Менгишево – Върбица – Курортен комплекс;
- Ремонт на път III – 7304 – Върбица – Бяла река – Тушовица.

Мярка 2.1.2: Ремонт и реконструкция на общински пътища и улични мрежи

Дейности:

- Рехабилитация и реконструкция на общински пътища и мостове на територията на община Върбица;
- Ремонт на общински път Станянци – Божурово – Чернооково – Крайгорци;
- Подобряване на уличните настилки на населените места в община Върбица – гр. Върбица, с. Бяла река, с. Ловец, с. Чернооково, Станянци и Тушовица.

Мярка 2.1.3: Изграждане на нова и реконструкция на съществуваща водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Дейности:

- Воден цикъл - проектиране и изграждане на подмяна на водопровод, канализационна мрежа и пречиствателна станция за отпадни води в гр. Върбица;
- Воден цикъл - проектиране и изграждане на подмяна на водопровод, канализационна мрежа и пречиствателна станция за отпадни води в с. Бяла река, Нова Бяла река и Тушовица;
- Воден цикъл - проектиране и изграждане на подмяна на водопровод, канализационна мрежа и пречиствателна станция за отпадни води в с. Ловец;
- Изграждане на довеждащ водопровод – водоснабдителна група ”Тушовица” от Риш за селата Тушовица и Бяла река.

Мярка 2.1.4: Предотвратяване и ограничаване на последиците от природни бедствия и аварии

Дейности:

- Разработване на План за действие при природни бедствия и аварии;
- Брегоукрепване на язовири и корекция на речни корита.

Мярка 2.1.5: Подобряване качеството и обхвата на телекомуникациите

Дейности:

- Осигуряване на широколентов достъп и преодоляване на “цифровата изолация” в слабо населените периферни райони;
- Подобряване качеството и обхвата на мобилните комуникационни услуги.

Мярка 2.1.6: Повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ

Дейности:

- Повишаване енергийната ефективност на жилищни и обществени сгради;
- Подмяна на улично осветление с енергоспестяващо във всички населени места на територията на община Върбица;
- Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура;
- Усвояване потенциала на територията за използване на слънчева енергия.

Мярка 2.1.7: Комплексно планиране и устройство на територията

Дейности:

- Разработване на Общ устройствен план на община Върбица;
- Разработване на Концепция за пространствено развитие на община Върбица, акцентираща на приоритетните зони на територията на общината;
- Разработване на Програма за опазване на околната среда, включваща и управлението на отпадъци на територията на общината;
- Паспортизация на всички общински сгради – описание на сградния фонд, съоръженията и въвеждане на система за наблюдение.

Мярка 2.1.8: Благоустрояване и обновяване на населените места

Дейности:

- Ремонт и благоустрояване на площади в гр. Върбица и селата: Бяла река, Ловец и Чернооково;

- Ремонт и благоустрояване на площади в селата: Нова Бяла река, Станянци и Тушовица;
- Ремонт и обновяване на сградите на кметствата в селата – с. Бяла река, с. Ловец, с. Чернооково, с. Нова Бяла река, с.Методиево и с.Маломир;
- Насърчаване на частните инвестиции за подобряване на жилищната среда.

Специфична цел 2.2: Опазване на околната среда и пълноценно използване на природните ресурси

Мярка 2.2.1: Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии

Дейности:

- Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите;
- Насърчаване на екосистемните услуги, вкл. Натура 2000 и зелена инфраструктура;
- Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината;
- Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

Мярка 2.2.2: Подобряване управлението на отпадъците

Дейности:

- Изграждане на претоварна площадка за отпадъци със сепарираща инсталация в с. Менгишево;
- Изграждане на площадка с компостиращи инсталации за биоразградими и зелени отпадъци;
- Закриване и рекултивация на общинско депо в кв. Трошка;
- Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци и рекултивация на замърсени територии;
- Ликвидиране на нерегламентирани сметища в общината;
- Информационна кампания във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението.

Приоритет 3: Подобряване качеството на живот, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в района.

Специфична цел 3.1: Подобряване достъпа до заетост и създаване на нови работни места

Мярка 3.1.1: Подобряване условията на труд и повишаване на доходите

Дейности:

- Подобряване на условията и повишаване безопасността на труда в предприятията;
- Повишаване производителността на труда и доходите.

Мярка 3.1.2: Насърчаване на работодателите за наемане на работа на младежи до 29 години

Дейности:

- Наемане на работа на млади хора за чиракуване и стажуване;
- Старт в кариерата за лица завършващи средно и висше образование.

Мярка 3.1.3: Стимулиране на самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на нови предприятия

Дейности:

- Стартиране на самостоятелна стопанска дейност;

- Обучения на безработни лица за разработване и управление на собствен бизнес.

Мярка 3.1.4: Стимулиране на трудовата мобилност за увеличаване равнището на заетостта и доходите

Дейности:

- Осигуряване на редовен обществен транспорт за насърчаване на трудовата мобилност в общината;
- Преферерции за транспорт до работното място.

Специфична цел 3.2: Повишаване качеството на човешките ресурси и постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда

Мярка 3.2.1: Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила

Дейности:

- Съответствие на образователните програми в средното образование с потребностите на местния пазар на труда;
- Обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица;
- Повишаване относителния дял на лицата с висше образование.

Мярка 3.2.2: Превенция на отпадането от пазара на труда

Дейности:

- Насърчаване на работодателите за запазване и увеличаване на заетостта;
- Стимули за повишаване на пригодността за заетост на работната сила, в т.ч. за лица над 50-годишна възраст.

Специфична цел 3.3: Насърчаване на трудовата активност и социалното включване на групи в неравностойно положение

Мярка 3.3.1: Повишаване на икономическата активност и намаляване равнището на безработица сред групи в неравностойно положение на пазара на труда

Дейности:

- Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия;
- Осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания;
- Курсове за професионална квалификация и повишаване икономическата активност на лица в неравностойно положение.

Мярка 3.3.2: Интегриране на маргинализираните общности в обществения живот

Дейности:

- Намаляване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до пазара на труда;
- Повишаване мотивацията на маргинализираните групи за включване в обществения живот.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.

Специфична цел 4.1: Подобряване на административните услуги и повишаване на институционалния капацитет

Мярка 4.1.1. Повишаване на административния и институционален капацитет

Дейности:

- Повишаване капацитета на общинската администрация и общинския съвет за управление, изпълнение, наблюдение и оценка на планови и стратегически документи;
- Предоставяне на услуги на „едно гише” и електронни административни услуги;

Мярка 4.1.2. Подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията

Дейности:

- Участие в обучителни семинари и специализирани квалификационни курсове;
- Обмен на опит с чуждестранни общини и въвеждане на добри практики за подобряване на ефективността в работата на служителите.

Мярка 4.1.3. Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията

Дейности:

- Въвеждане на мерки насочени към засилване на контрола, прозрачността, отчетността и утвърждаване на ефективни механизми за мониторинг;
- Изграждането на нова административна култура, ориентирана към нуждите на обществото, чрез ефективни действия за публичност на административните услуги.

Специфична цел 4.2: Осигуряване на качествено образование

Мярка 4.2.1: Подобряване достъпа до предучилищно и училищно образование

Дейности:

- Повишаване качеството на образованието и уменията на човешките ресурси - използване на информационни и комуникационни технологии;
- Създаване на оптимални условия за самоподготовка на учениците, пълноценен отдих и извънкласни форми на обучение;
- Разгръщане на творческите способности на децата и учениците;
- Осигуряване на условия за реализиране на задължително образование с фокус върху децата в риск и деца от малцинствени групи;
- Реинтеграция и намаляване броя на отпадащите от образователната система деца и ученици.

Мярка 4.2.2: Обновяване на материалната и техническа база на образователните институции

Дейности:

- Подобряване на образователната инфраструктура, включително въвеждане на мерки за енергийна ефективност и достъпна архитектурна среда:
 - Реализиране на енергоспестяващи мерки, реконструкция и обновяване на сградата на ОУ „Христо Ботев” - с. Тушовица, включително физкултурен салон, благоустрояване на двор и нови спортни площадки;
 - Реализиране на енергоспестяващи мерки, реконструкция и обновяване на сградата на ОУ „Св. св. Кирил и Методий” - с. Бяла река, включително физкултурен салон, благоустрояване на двор и нови спортни площадки;
 - Реализиране на енергоспестяващи мерки, реконструкция и обновяване на сградата на ОУ „Христо Ботев” - с. Ловец, включително физкултурен салон, благоустрояване на двор и нови спортни площадки;

- Реализиране на енергоспестяващи мерки, реконструкция и обновяване на сградата на ОУ „Васил Левски” с.Иваново, включително физкултурен салон, благоустрояване на двор и нови спортни площадки;
- Реализиране на енергоспестяващи мерки, реконструкция и обновяване на сградата на ОУ „Гео Милев” с.Чернооково, включително физкултурен салон, благоустрояване на двор и нови спортни площадки;
- Реализиране на енергоспестяващи мерки, ремонт, оборудване, благоустрояване на дворове и нови детски площадки в сградите на: ЦДГ - Бяла река, ЦДГ - Тушовица, ЦДГ - Чернооково, ЦДГ - Маломир и ЦДГ - Нова Бяла река.

- Обновяване и оборудване на учебни кабинети, образователни лаборатории и работилници;

- Адаптиране на детски площадки и спортни съоръжения към изискванията за безопасност и функционалност.

Специфична цел 4.3: Повишаване достъпа до устойчиви и качествени здравни услуги

Мярка 4.3.1: Подобряване на материално-техническата база в здравеопазването

Дейности:

- Ремонт и обновяване на здравни служби и медицински кабинети;
- Осигуряване на нова линейка и оборудване за ЦСМП – Върбица.

Мярка 4.3.2: Повишаване качеството и подобряване достъпа до здравни услуги

Дейности:

- Повишаване броя на медицинския персонал;
- Осигуряване на мобилност на медицинските услуги.

Специфична цел 4.4: Разширяване обхвата и вида на социалните услуги

Мярка 4.4.1: Изграждане и обновяване на обекти на социалната инфраструктура

Дейности:

- Изграждане на Център за настаняване от семеен тип в с. Методиево (ПЧП);
- Изграждане на Дом за стари хора в с. Нова Бяла река (ПЧП);
- Изграждане и оборудване на Защитено жилище в гр. Върбица.

Мярка 4.4.2: Подобряване качеството и достъпа до социални услуги в общността

Дейности:

- Разширяване дейността и капацитета на Домашен социален патронаж;
- Предоставяне на услугата „Личен асистент”;
- Обществени трапезарии за социално слаби лица.

Специфична цел 4.5: Развитие на културата, спорта и младежките дейности

Мярка 4.5.1: Инвестиции, свързани с опазване, възстановяване и използване на културното наследство

Дейности:

- Съхраняване, реставрация, консервация и социализиране на културно-историческото наследство;
- Професионално обучение на експерти по маркетинг на културно-историческото и природното наследство.

Мярка 4.5.2: Обновяване, ремонт и оборудване на културни институции

Дейности:

- Насърчаване развитието на културните институции, чрез обновяване на сградния фонд и доставка на необходимото специализирано оборудване;
 - Ремонт, обновяване, оборудване и реализиране на енергоспестяващи мерки на сградата на НЧ „Пробуда-1871“- гр. Върбица;
 - Ремонт, обновяване, оборудване и реализиране на енергоспестяващи мерки на сградите на читалищата в селата: Тушовица, Бяла река и Ловец;
- Създаване на Културен център „Червен божур” в с. Чернооково;
- Изграждане на летен театър в Курортен комплекс „Върбица”;
- Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията на община Върбица;
- Подобряване на достъпа до културни услуги в адаптирана архитектурна среда.

Мярка 4.5.3: Развитие на художествена самодейност и на културни събития

Дейности:

- Създаване и популяризиране на иновативни културни събития;
- Насърчаване дейността на самодейните художествени състави;
- Организиране и провеждане на ежегоден празник „Крумова наздравица” с възстановка на битката от 811 г.;
- Културен обмен с различни културни институции от страната и чужбина.

Мярка 4.5.4: Ремонт, модернизация и изграждане на спортна инфраструктура

Дейности:

- Ремонт и обновяване на стадион – с. Бяла река;
- Изграждане на спортно тренировъчен комплекс на територията на община Върбица в курорта;
- Изграждане на нови, обновяване и обезопасяване на съществуващите детски и спортни площадки в община Върбица.

Мярка 4.5.5: Насърчаване дейността на спортните и младежки клубове

Дейности:

- Създаване на ефективна и систематизирана програма за развитие на физическото възпитание и спорта;
- Подкрепа за развитие на местни спортните клубове и млади спортни таланти;
- Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора;
- Превенция на рисковото поведение сред децата и младите хора.

III. Индикативна финансова таблица

Период 2014-2020	Местно публично финансиране			Външно публично финансиране						Частно финансиране		ОБЩО
ПРИОРИТЕТИ/ Специфични цели	Общински бюджет	Местни публични фондове	Общ дял (%)	Централен бюджет	Общ дял (%)	Фондове на ЕС	Общ дял (%)	Други източници	Общ дял (%)	Фондове, фирми	Общ дял (%)	
Приоритет 1 Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на предприемачеството и инвестициите с приоритети селско, горско стопанство и туризъм.	361500		1,55			11693500	50,18			11250000	48,27	23305000
<i>Специфична цел 1.1:</i> Насърчаване на предприемачеството и инвестициите	63000		1,64			2167000	56,58			1600000	41,78	3830000
<i>Специфична цел 1.2:</i> Развитие на селското и горското стопанство	181000		1,27			7389000	51,96			6650000	46,77	14220000
<i>Специфична цел 1.3:</i> Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното наследство и природното богатство	117500		2,24			2137500	40,68			3000000	57,09	5255000
Приоритет 2 Подобряване и възстановяване на техническата инфраструктура и опазване на	6123000		2,52	13510000	5,56	189067000	77,74	20000000	8,22	14500000	5,96	243200000

Общински план за развитие на община Върбица 2014 – 2020 г.

околната среда												
Специфична цел 2.1: Доизграждане и модернизирание на техническата инфраструктура и подобряване качествата на средата	5698000		2,43	13500000	5,75	180992000	77,12	20000000	8,52	14500000	6,18	234690000
Специфична цел 2.2: Опазване на околната среда и пълноценно използване на природните ресурси	425000		4,99	10000	0,12	8075000	94,89					8510000
Приоритет 3 Подобряване качеството на живот, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в района	52500		2,31	250000	11,01	1850000	81,50	17500		100000	4,41	2270000
Специфична цел 3.1: Подобряване достъпа до заетост и създаване на нови работни места	35000		2,19	250000	15,63	1215000	75,94			100000	6,25	1600000
Специфична цел 3.2: Повишаване качеството на човешките ресурси и постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда						320000	100					320000
Специфична цел 3.3: Насърчаване на трудовата активност и социалното включване на групи в неравностойно	17500		5,00			315000	90,00	17500	5,00			350000

Общински план за развитие на община Върбица 2014 – 2020 г.

положение												
Приоритет 4 Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги	1180000		4,58	863400	3,35	18157700	70,45	131500	0,51	5441400	21,11	25774000
<i>Специфична цел 4.1:</i> Подобряване на административните услуги и повишаване на институционалния капацитет	69800		10,69			583200	89,31					653000
<i>Специфична цел 4.2:</i> Осигуряване на качествено образование	398100		5,41	41400	0,56	6916500	94,03					7356000
<i>Специфична цел 4.3:</i> Повишаване достъпа до устойчиви и качествени здравни услуги	188000		18,08	732000	70,38					120000	11,54	1040000
<i>Специфична цел 4.4:</i> Разширяване обхвата и вида на социалните услуги	62000		1,43	90000	2,07	4198000	96,51					4350000
<i>Специфична цел 4.5:</i> Развитие на културата, спорта и младежките дейности	462100		3,73			6460000	52,20	131500	1,06	5321400	43,00	12375000
ОБЩО:	7717000		2,62	14623400	4,96	220768200	74,95	20149000	6,84	31291400	10,62	294549000

IV. Система от индикатори и действия за наблюдение и оценка

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Върбица 2014-2020 г. са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те отговарят на изискванията на “Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020).

Избраните индикатори са:

- ✓ **Конкретни** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ **Достъпни** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ **Адекватни** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ **Обвързани са с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

За целите на отчитане изпълнението на ОПР ще се използват следните видове индикатори:

- **Общи индикатори**
- **Специфични индикатори:**
 - индикатори за въздействие;
 - индикатори за резултат.

Общите индикатори отчитат приноса на Общинския план за развитие на община Върбица 2014-2020 г. за постигане целите на Стратегия „Европа 2020” и Националната програма за реформи. Те включват и индикатори в областта на регионалната политика за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014 - 2020 г.

ОБЩИ ИНДИКАТОРИ

- **Заетост на населението на възраст 20-64 г. (%)** – Източник: Агенция по заетостта и НСИ
- **Цели „20/20/20” по отношение на климата/енергията:**
 - А) Съкращаване на емисиите на CO₂ (%)** – Източник: РИОСВ
 - Б) Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление (%)** – Източник: Община Върбица и електроразпределително дружество
 - В) Повишаване на енергийната ефективност (%)** – Източник: Община Върбица
- **Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище (%)** – Източник: Училища в община Върбица
- **Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г. (%)** – Източник: НСИ
- **Брой предприятия, получили безвъзмездна финансова помощ** – Източник: ИСУН
- **Брой посещения на подпомаганите туристически атракции** - Източник: Община Върбица
- **Брой новосъздадени работни места** - Източник: АЗ

Специфичните индикатори за въздействие и резултат са представени в таблицата по-долу „Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на Общинския план за развитие”.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Стратегическа цел (СЦ) Приоритет (П)	Индикатор	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
ИНДИКАТОРИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ						
СЦ-3	Населението на община Върбица	Брой	НСИ	1 г.	10391	10525
СЦ-3	Деца в детските градини	Брой	Община Върбица	1 г.	424	430
СЦ-3	Ученици в училищата	Брой	Община Върбица	1 г.	1059	1115
СЦ-1	Намаляване равнището на безработица	(%)	АЗ	1 г.	34,52	28
СЦ-1	Коефициент на заетост	(%)	НСИ	1 г.	24	30
СЦ-1	Коефициент на икономическа активност	(%)	НСИ	1 г.	37	40
СЦ-2	Население (жители) с подобро третиране на отпадъчните води	Брой	Община Върбица	4 г.	0	6017
СЦ-2	Население с подобро водоснабдяване	Брой	Община Върбица	4 г.	0	6612
СЦ-2	Население с осигурен широколенов достъп	(%)	Община Върбица	4 г.	0	7441
СЦ-2	Икономии от внедрени общински мерки за енергийна ефективност	(mW)	Община Върбица	4 г.	0	150325
ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ						
П-3	Наети на работа безработни лица след курсове за квалификация	Брой	АЗ	1 г.	0	55
П-3	Осигурени работни места за лица в неравностойно положение	Брой	АЗ	1 г.	0	20
П-1	Стопански единици (предприятия) в община Върбица	Брой	НСИ	1 г.	179	240
П-1	Нетни приходи от продажби на предприятията	Хил.лв.	НСИ	1 г.	16797	29546
П-1	Произведена продукция в нефинансовите предприятия на общината	Хил.лв.	НСИ	1 г.	11448	20780
П-1	Печалби в нефинансовите предприятия на общината	Хил.лв.	НСИ	1 г.	11046	19600
П-1	Договори за реализиране на ПЧП	Брой	Община Върбица	4 г.	0	4
П-1	Реализирани проекти за междообщинско сътрудничество	Брой	Община Върбица	4 г.	1	3
П-1	Съвместни проекти реализирани в партньорство с НПО	Брой	Община Върбица	4 г.	0	2
П-1	Леглова база в места за настаняване и/или средства за подслон	Брой	Община Върбица	1 г.	92	190

Общински план за развитие на община Върбица 2014 – 2020 г.

П-1	Реализирани нощувки в местата за подслон и настаняване	Брой	Община Върбица	1 г.	2432	4255
П-1	Туристи, посетили община Върбица	Брой	Община Върбица	1 г.	1343	2670
П-2	Ремонтирани пътища	Км.	Община Върбица	4 г.	0	47
П-2	Подобрена улична мрежа в лошо състояние	Км.	Община Върбица	4 г.	0	32
П-2	Изградена нова канализационна мрежа	Км.	Община Върбица	4 г.	0	20
П-2	Изградени нови ПСОВ	Брой	Община Върбица	4 г.	0	2
П-2	Обновени водопроводни мрежи	Км.	Община Върбица	4 г.	0	27
П-2	Отпадни води, подложени на пречистване	%	Община Върбица	4 г.	0	57
П-2	Премахнати нерегламентирани сметища	Брой	Община Върбица	4 г.	3	7
П-1	Обработваеми земеделски земи	Дка.	ОСЗ	1 г.	115188	130200
П-1	Размер поливни площи	Дка.	ОСЗ	1 г.	0	10000
П-1	Залесени горски територии	Дка	ДГС	1 г.	262853	280500
П-4	Създадените "онлайн" административни услуги	Брой	Община Върбица	4 г.	0	1
П-4	Общински служители преминали курсове и обучения	Брой	Община Върбица	4 г.	0	30
П-4	Културни събития	Брой	Община Върбица	1 г.	1	3
П-4	Предоставяни социални услуги	Брой	Община Върбица	1 г.	3	5
П-2	Новосъздадени или благоустроени зелени площи	Брой	Община Върбица	4 г.	3	6
П-2	Подобрен общински сграден фонд	Брой сгради	Община Върбица	4 г.	0	5
П-4	Подобрено състояние на религиозни храмове	Брой обекти	Община Върбица	4 г.	0	10
П-2, П-4	Новосъздадени или обновени детски площадки	Брой	Община Върбица	4 г.	0	7
П-2, П-4	Новосъздадени или обновени спортни площадки	Брой	Община Върбица	4 г.	0	7

Специфичните индикатори за въздействие отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатото социално, икономическо и инфраструктурно развитие на общината.

Специфичните индикатори за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. По някои от мерките или приоритетите те могат да се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са (по възможност) количествено измерими и осигуряват обективност на оценките и изводите.

Предмет на наблюдение на ОНР е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в плана, както и действията на местната власт и администрация, организациите, бизнес структурите, физическите и юридическите лица, свързани с изпълнението на документа.

Орган на наблюдение на ОНР е Общинският съвет.

Функциите по наблюдението на ОНР включват:

- Наблюдение на изпълнението на ОНР въз основа на определените макроикономически индикатори, индикаторите, отчитащи приноса към стратегия „Европа 2020”, глобалните екологични индикатори и другите специфични количествени индикатори по отношение на реализацията на целите, приоритетите и мерките за регионално развитие ;
- Координация на дейностите по наблюдението на ОНР със заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица;
- Обсъждане и одобряване на редовните годишни доклади и на заключителния доклад за изпълнението на ОНР;
- Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски - издаване на конкретни указания за преодоляването им;
- Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на ОНР.

Системата за наблюдение на ОНР включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение – дефинирани по-горе и отчитащи специфичния характер на плана, реализацията на неговите цели, социално-икономическото състояние, развитието на инфраструктурата и проблемите на околната среда в контекста на устойчивото регионално развитие;
- Източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информацията - наблюдението на изпълнението на ОНР се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, АПИ, Агенция за чуждестранни инвестиции, Агенция за енергийна ефективност, Агенцията по заетостта, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общините на района.
- Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на ОНР се осигурява от бюджета на Община Върбица.
- Местните власти участват в реализацията на мерките и постигане на целите на общински планове за развитие и програмите за реализация на общинските планове за развитие. Местните власти осигуряват собствени финансови ресурси и мобилизират такива на социалните партньори на местно ниво за реализация на проекти и дейности в техните планови документи.

- Неправителствените организации, социално-икономическите партньори и частния сектор активно участват в процеса на разработване на ОПР и наблюдение изпълнението на плана; подкрепят и участват в разработването на проекти за изпълнението на плана. Тази група от участници ще бъде пряко включена и в реализацията на проекти и дейности, основно насочени към подобряване на средата за живот и развитие.

Системата на докладване, форми и начини за осигуряване на информация.

За изпълнението на ОПР се извършват междинна и последваща оценка. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на общинския план, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ОПР се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за: общите условия за изпълнение на ОПР и в частност промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ОПР осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

По решение на органа за наблюдение – Общинския съвет, или по искане на Кмета могат да се изготвят и доклади за отделен случай или за отделен период, както и по определена тема или специфичен проблем.

Междинната оценка се извършва не по-късно от 4 години от началото на периода на действие на документа за стратегическо планиране и включва: оценка на първоначалните резултати от изпълнението; оценка на степента на постигане на съответните цели; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки за актуализация на съответния документ. На база на междинната оценка е възможно да се инициира актуализация на ОПР, за да се направят необходимите корекции в документа и да се предприемат мерки, за да се осигури реализиране на заложените цели и приоритети, като се отговори на нуждите на района.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичане на периода на действие на общинския план за развитие и дава представа за степента на цялостното му изпълнение. Целта на този вид оценка е да се види доколко, дори след предприетите мерки в резултат на междинната оценка, заложените цели и приоритети са изпълнени и е достигнато очакваното развитие. На база на тази оценка могат да се направят основни изводи и констатации за всеки от етапите на развитие в съответната община.

Последващата оценка включва: оценка на степента на постигане на целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално развитие. Резултатите от последващата оценка се вземат предвид при разработването/актуализацията на плана за следващия период на планиране.

Междинната и последващата оценка на общинския план за развитие се внасят за обсъждане и одобрение в Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

През периода на действие на общинския план за развитие могат да се извършват допълнително тематични оценки и оценки за специфични случаи по преценка на органите за управление на регионалното развитие.

Актуализация

Настоящият план е отворена система. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително “твърд” в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките, дейностите и проектите, които ще се изпълняват.

V. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива, при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. В съответствие със закона, и за повишаване на устойчивостта на взетите решения и планираните цели и задачи, както и за ефективността на тяхната реализация, важен механизъм е прилагането на принципа на партньорство. А чрез осигурената информация и публичност на всички нива се гарантира неговия успех и широка обществена подкрепа.

Общинският план за развитие е основен документ за провеждане на политиката за регионално развитие на местно ниво. С него се обективизират действията на местната изпълнителна власт и се създават условия за планомерно и целенасочено изпълнение на решенията на общинския съвет, дейността на кмета и общинската администрация.

Формите за предоставяне на информация и публичност относно приемането и изпълнението на плана, както и за работа с партньорите в областта на интегрираното устойчиво местно развитие също така биха могли да се използват ефективно.

Организацията и методът за изпълнение обхващат системите за управление и контрол, наблюдение и оценка, осигуряване на информация и публичност и прилагането на принципа за партньорство на всички етапи на изпълнение.

В процеса на реализация на плана се спазват принципите на отговорно и добро управление, ефективен финансов контрол, разделение на правомощията при осъществяване на управленските функции, предотвратяване и корекция на нередностите при изпълнението на конкретните дейности.

Основната цел на прилагането на информираност и публичност във връзка с ОПР е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за регионално развитие.

Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ОПР има Кмета на община Върбица.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация може да се разгледа в следните аспекти:

- В процеса на изготвянето на ОПР:

ОПР се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросник и др.

Проведоха се консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересуваните страни.

- По време на изпълнението на ОПР:

В процеса на изпълнение на ОПР основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата

оценка след края на периода на действие на плана. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на страницата на Община Върбица в интернет.

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до 2020 г. ще бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и допълнителни финансови средства.

Публично-частното партньорство като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото следва да бъде широко застъпено в процеса на изпълнение на ОПР за периода 2014-2020. Мерките за насърчаване на формите на публично-частно партньорство при изпълнението на общински план за развитие следва да са в посока на:

- използването на стимули за развитие на икономически дейности на местно равнище като: рационално използване на общинската собственост, облекчаване на разрешителните и регулаторните режими, осигуряване на финансови и данъчни стимули, използване на подходящи схеми за дългово финансиране, инвестиции в инфраструктура, облекчаване на условията за кредитиране на малки и средни предприятия, насърчаване на институциите за микрокредитиране и др.;
- привличане на външни инвеститори, създаване на нови производствени мощности като филиали или други форми на външни инвестиции, създаване на нови фирми, запазване и разширяване на съществуващия бизнес, осигуряване на помощ за местни фирми при разработване на нови продукти и навлизане на нови пазари, подкрепа за научно-изследователска и развойна дейност, стратегически инвестиции, подкрепа развитието на нов бизнес и предприемачество включващи дейности, отнасящи се до създаване на среда, която помага на хората да развиват предприемачески умения, както и осигуряване на подкрепа по време на инкубационния период на новия бизнес /бизнес инкубатори, рисково финансиране и програми за обучение на работна сила/, и др.
- подобряване разпространението на информация и обмен на най-добри практики, свързани с използването на ПЧП.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Общинския план за развитие. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на взимане на решения.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Общинския план за развитие се осъществява от Кмета на община Върбица и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ОПР.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Общинския план за развитие и за осигуряването на интегрирано

устойчиво местно развитие. Местните органи на управление в община Върбица трябва да се стремят да осигурят условия за:

- Периодични срещи между заинтересованите страни;
- Участие в съвместни проекти;
- Привличане на представители на заинтересованите страни в наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие;
- Организиране на форуми и други събития в рамките на проекти за идентифициране на основните форми за взаимодействие, разпределяне на отговорностите и мобилизиране на местните ресурси;
- Включване на местната общност и поддържането на контакти с местните граждански групи и институции, с цел осигуряване на прозрачност в местната политика;
- Своевременно информиране на обществеността чрез сайта на общината в Интернет за предприетите действия от страна на администрацията по реализацията на актуализирания Общински план за развитие;
- Изпълнението на Общинския план за развитие изисква дългосрочни усилия, но той може да се изпълни успешно, само ако се прилага стъпка по стъпка, т.е. като се изпълняват поетапно отделните проекти, залегнали в него с осигуряване на адекватна информираност, участие и мотивация на заинтересованите страни и цялата местна общност.

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти::

- интерактивна електронна страница;
- съвещаване чрез електронни пощи;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на ОПР, източници на информация и полезни контакти при прилагането на плана;
- провеждане на информационни срещи, за да се представи процесът на изпълнение на ОПР на партньорите и др.

В заключение можем да обобщим, че осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на актуализиране, съгласуване и изпълнение на Общинския план за развитие се осъществява от Кмета на община Върбица и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ – Агенция по заетостта

ВЕИ – възобновяеми енергийни източници

ДМА – дълготрайни материални активи

ДБТ – Дирекция „Бюро по труда“

ЕО – екологична оценка

ЕС – Европейски съюз

ЕСИФ - Европейски структурни и инвестиционни фондове

ЕСФ – Европейски социален фонд

ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

ЗРР – Закон за регионалното развитие

ЗТ – защитени територии

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на средствата от

Структурните инструменти на Европейския съюз

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството

МО – Междинна оценка

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

МСП – малки и средни предприятия

НИРД – научно-изследователска и развойна дейност

НПО – неправителствени организации

НПР – Национална програма за развитие

НСИ – Национален статистически институт

НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България

НСРР – Национална стратегия за регионално развитие

NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз

ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие“

ОП – Оперативна/и програма/и

ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет“

ОПДУ – Оперативна програма „Добро управление“

ОПОС – Оперативна програма „Околна среда“

ОСР – Областна стратегия за развитие

ОСП – Обща селскостопанска политика

ОПИК – Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации”

ОПНОИР – Оперативна програма ”Наука и образование за интелигентен растеж”

ОПР – Общински планове за развитие

ОПРКБИ – Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”/”Региони в растеж”

ОПРСР – Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”

ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”

ОУ – основно училище

ОУП – общ/и устройствен/и план/ове

ПМДР – Програма за морско дело и рибарство

ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие

ПРСР – Програма за развитие на селските райони

ПСПВ – пречиствателна станция за питейни води

ПСОВ - пречиствателна станции за отпадъчни води

ПЧИ – преки чужди инвестиции

ПЧП – публично-частно партньорство

РБ – Република България

РЗИ – Регионален център по здравеопазване

РПРСИР – Регионален план за развитие на Североизточен район 2014-2020

РИОСВ -Регионална инспекция по околната среда и водите

РСЗ – Регионална служба по заетостта

РПР – Регионален план за развитие

СИР – Североизточен район

СИФ – Социално-инвестиционен фонд

СОУ – средно общообразователно училище

ТБО – твърди битови отпадъци

ТГС – трансгранично сътрудничество

ТИЦ – туристически информационен център

ТСБ – Териториално статистическо бюро

ЦДГ – целодневна детска градина

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

- Таблица 1: Разстояния в километри от Върбица до някои големи градове в България
Таблица 2: Основни данни за община Върбица и останалите общини в област Шумен
Таблица 3: Население по постоянен адрес в община Върбица 2007 - 2012 г.
Таблица 4: Жилищни сгради по период на построяване във Върбица
Таблица 5: Население в община Върбица по пол и местоживеење 2007 - 2012 г.
Таблица 6: Население под, в и над трудоспособна възраст по местоживеење и пол към 01.02.2011 г.
Таблица 7: Население в община Върбица по възрастови групи към 01.02.2011 г.
Таблица 8: Население на 7 и повече години в община Върбица по образование към 01.02.2011г.
Таблица 9: Население по етнос в община Върбица към 01.02.2011 г. (брой)
Таблица 10: Естествен прираст на населението на община Върбица 2007-2012 г.
Таблица 11: Заселени, изселени и механичен прираст в община Върбица 2007-2012 г.
Таблица 12: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Върбица
Таблица 13: Безработица в община Върбица по възрастови групи за 2007-03. 2013 г.
Таблица 14: Безработица в община Върбица по образование за 2005-2011 г.
Таблица 15: Училища, учители и учаци се в община Върбица 2007-2013 г. (брой)
Таблица 16: Брой ученици по училища в община Върбица за учебната 2012/2013 г.
Таблица 17: Детски градини в община Върбица 2007-2012 г. (брой)
Таблица 18: Брой деца в детските градини на община Върбица за 2013 г.
Таблица 19: Амбулатории за първична и специализирана медицинска помощ в община Върбица
Таблица 20: Епидемичната обстановка и заразна заболяемост в община Върбица за 2007-2012г.
Таблица 21: Предприятия (без финансовите) в община Върбица по икономически дейности (брой)
Таблица 22: Основни показатели в предприятията от нефинансов сектор (хил. лева)
Таблица 23: Печалба, загуба, заети и наети лица в нефинансовите предприятия (хил. лева)
Таблица 24: Предприятия (без финансовите) по групи според броя на заетите в тях (брой)
Таблица 25: Средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в община Върбица по икономически дейности (левове)
Таблица 26: Земеделски производители и пазар на земята в община Върбица
Таблица 27: Обработваеми земи и използвана земеделска площ в община Върбица 2010-2012 г.
Таблица 28: Брой земеделски кооперации в община Върбица 2010-2012 г.
Таблица 29: Среден добив на основните култури, отглеждани в община Върбица (кг/дка)
Таблица 30: Брой на отглежданите животни в община Върбица 2007-2012 г.
Таблица 31: Средства за подслон и места за настаняване в община Върбица 2007-2012 г.
Таблица 32: Дължина на пътна мрежа на територията на община Върбица.
Таблица 33: Водоснабдяване на територията на община Върбица.
Таблица 34: Електроразпределителна мрежа на община Върбица
Таблица 35: Състояние на водите в Община Върбица за периода 2007-2012 г.
Таблица 36: Почвен мониторинг в Община Върбица
Таблица 37: Почистени незаконни и криминални сметища по населени места в община Върбица

Фиг. 1: Карта на област Шумен

Фиг. 2: Разпределение на площта на община Върбица по видове територии

Фиг. 3: Динамика на безработицата в община Върбица 2007-03. 2013 г.

Фиг. 4: Структура на Общинска администрация - Върбица

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Програма за реализация на Общински план за развитие на община Върбица 2014-2020 г.

2. Предварителната оценка на Общински план за развитие на община Върбица 2014-2020 г.